

euro w
POLSCE

BIURO PEŁNOMOCNIKA RZĄDU
DS. WPROWADZENIA EURO
PRZEZ RZECZPOSPOLITĄ POLSKĄ

Nr 12/2011
sierpień 2011

€UROOPRACOWANIA

Zespół Roboczy ds. Sektora Finansowego

**Analiza doświadczeń innych krajów UE, które
przyjęły euro w zakresie kompetencji ZRSF**

PEŁNOMOCNIK RZĄDU
DS. WPROWADZENIA
EURO PRZEZ
RZECZPOSPOLITĄ
POLSKĄ

MINISTERSTWO FINANSÓW
RZECZPOSPOLITA POLSKA

BIURO.EURO@MOFNET.GOV.PL

GŁÓWNE TEZY

- W dniu wprowadzenia euro wszelkie rachunki (w tym m.in. rachunki bankowe) zostaną przewalutowane na nową walutę. Zgodnie z zaleceniem Komisji Europejskiej¹, przeliczenie to powinno się odbyć bez pobierania jakiegokolwiek opłaty od klientów. W związku z tym, że zalecenie nie ma mocy powszechnie obowiązującego prawa, państwa wprowadzające euro zdecydowały się na dokonanie stosownych zapisów ustawowych, przeważnie w tzw. ustawach horyzontalnych.
- Zmiana waluty i przeliczenie m.in. sald rachunków bankowych, umów kredytowych i innych instrumentów finansowych odbędzie się przy zachowaniu zasady ciągłości umów. W przypadku produktów, których wartość uzależniona jest od wysokości stóp i wskaźników krajowych, przystosowanie do nowej waluty wiąże się z zastąpieniem tych stóp i wskaźników ich odpowiednikami obowiązującymi w strefie euro (np. zamiana stóp NIBOR na EURIBOR na Cyprze).
- Dostosowania w zakresie obrotu bezgotówkowego (przystosowania kart płatniczych, terminali POS, bankomatów, systemów rozliczeń) będą wymagały analizy integracji obecnych urządzeń z walutą euro. Jak wskazują przykłady państw, które wprowadziły euro po 2002 r. postęp technologiczny umożliwił dokonanie większości odpowiednich przystosowań w sposób zdalny. Należy zadbać o to, aby nowe systemy i urządzenia gwarantowały możliwość przejścia na euro w sposób jak najbardziej płynny.
- Wprowadzenie euro wiąże się również z koniecznością przeliczenia na euro wartości akcji i udziałów w spółkach prawa handlowego i innych osobach prawnych. Szczegółowe zasady dokonywania przeliczeń były w analizowanych krajach precyzowane w prawie krajowym.
- Z doświadczeń państw strefy euro wynika, że konieczne jest wczesne rozpoczęcie procesu przystosowania w zakresie instrumentów finansowych. Pożądanym będzie ustalenie na poziomie ustawowym minimalnych wartości nominalnych różnego rodzaju instrumentów finansowych (m.in. akcji), tak aby z dniem wprowadzenia euro przeliczenia w tym zakresie przebiegały płynnie, a zaburzenia związane z zaokrągleniem były możliwie jak najmniejsze.
- Regulacje dotyczące przeliczania na euro danych historycznych różniły się w zależności od kraju. Decyzję o dokonaniu konwersji z reguły pozostawiano w gestii instytucji finansowych. Istotne jest, aby w razie przeliczenia wartości na euro, instytucje te zachowywały dostęp do pierwotnych wartości.
- Dostosowania wewnętrzne instytucji finansowych do wprowadzenia euro są procesem długotrwałym i wymagają wczesnego zaplanowania. W przypadku jednego z największych banków na Słowacji prace dostosowawcze programów IT rozpoczęły się na dwa lata przed wprowadzeniem euro. Wczesne rozpoczęcie dostosowań umożliwiła łagodne i bezkolizyjne przejście na nową walutę, ułatwiając zarządzanie kosztami procesu.
- W okresie wprowadzenia euro ceny (w tym również ceny usług oferowanych przez sektor finansowy) były podawane w dwóch walutach – walucie narodowej i euro. Komisja Europejska wskazuje, że podwójna ekspozycja cen powinna rozpocząć się możliwie szybko po ustaleniu przez Radę UE nieodwołalnego kursu konwersji i trwać minimalnie 6 miesięcy, a maksymalnie 1 rok po wprowadzeniu euro.² Szczegółowe decyzje dotyczące czasu trwania oraz zakresu podwójnej ekspozycji były podejmowane na poziomie krajowym.
- Należy zadbać o wysoki poziom poinformowania klientów na temat przeprowadzanych dostosowań. W Słowacji każda instytucja świadcząca usługi bankowe była zobligowana m.in. do wcześniejszego przygotowania i opublikowania (w formie papierowej i elektronicznej – na stronie internetowej) stosownych regulaminów i instrukcji dotyczących przejścia na euro.

¹ Zalecenie Komisji Europejskiej nr 98/286/WE z dnia 23 kwietnia 1998 r. w sprawie opłat bankowych za konwersję na euro, Dz. U. L 130 z 1 maja 1998 r.

² Zalecenie Komisji Europejskiej nr 2008/78/WE z dnia 10 stycznia 2008 r. dotyczące środków ułatwiających przyszłe przejście na euro, Dz. U. L 23 z 26 stycznia 2008 r.

Niniejszy materiał ma charakter roboczy. Opisane propozycje rozwiązań w procesie wprowadzenia euro odzwierciedlają stanowisko Zespołu Roboczego ds. Sektora Finansowego i nie są wiążące. Szczegółowy opis działań, które zostaną zastosowane w Polsce zostanie zawarty w *Narodowym Planie Wprowadzenia Euro*.

Spis treści

Wprowadzenie	4
1. Struktury organizacyjne poszczególnych państw	5
2. Przeliczenie środków zgromadzonych na rachunkach bankowych, inwestycyjnych i emerytalnych	7
3. Przeliczenie wartości papierów wartościowych	10
4. Przeliczenie na euro notowań historycznych.....	19
5. Dostosowania stóp procentowych i wskaźników	20
6. Podwójna ekspozycja kwot pieniężnych w sektorze usług finansowych.....	20
7. Przystosowania w zakresie obrotu bezgotówkowego (karty płatnicze, terminale POS, bankomaty, przelewy)	25
8. Wewnętrzne dostosowania instytucji sektora finansowego (statystyki, sprawozdawczość, place, itp.)	32
9. Wnioski dla Polski.....	34
Bibliografia	39

Wprowadzenie

Polska przystępując do Unii Europejskiej zobowiązała się również do pełnej integracji z Unią Gospodarczą i Walutową. Wiąże się to z przyjęciem wspólnej dla Europy waluty euro.

Zespół Roboczy do Spraw Sektora Finansowego (ZRSF, Zespół) jako jeden z Międzyinstytucjonalnych Zespołów Roboczych do Spraw Przygotowań do Wprowadzenia Euro, wspólnie z Narodowym Komitetem Koordynacyjnym do Spraw Euro i Radą Koordynacyjną, wchodzi w skład międzyinstytucjonalnej struktury organizacyjnej do spraw wprowadzenia euro w Polsce. Struktura ta została powołana na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 listopada 2009 r.¹

Przygotowanie analizy doświadczeń innych krajów UE, które przyjęły euro w zakresie sektora finansowego, jest jednym z głównych zadań ZRSF. Doświadczenia te mogą znacznie przyczynić się do sprawnego i płynnego przystosowania sektora finansowego do przyjęcia waluty euro w Polsce.

Wśród grupy państw strefy euro należy rozróżnić te kraje, które przyjęły euro do 2002 r. (kraje „pierwszej fali”) oraz te, które przystąpiły w okresie późniejszym do istniejącego obszaru wspólnej waluty². Doświadczenia krajów, które przyjęły euro do 2002 r. należy uwzględniać z ostrożnością, głównie ze względu na istotny postęp technologiczny związany z funkcjonowaniem instytucji finansowych. Dodatkowo należy mieć na uwadze, iż euro funkcjonując na rynku europejskim, wymusiło odpowiedni zakres przygotowań, nawet w krajach których walutą nie jest czy nie było euro. Obecnie wiele instytucji finansowych, w tym systemy płatnicze w znacznym stopniu odpowiadają standardom paneuropejskim.

Jednocześnie trzeba mieć na uwadze, że kraje "pierwszej fali" przyjmowały euro ze stosownym okresem przejściowym (scenariusz madrycki). Przystosowanie w zakresie obrotu bezgotówkowego rozpoczęło się z początkiem 1999 r. i trwało do 2002 r. W przypadku Polski decyzja o wyborze scenariusza wprowadzenia euro nie została jeszcze podjęta. Wciąż trwają prace analityczne zmierzające do określenia optymalnego rozwiązania uwzględniającego specyfikę kraju.

Wobec 3-letniego okresu przystosowawczego w krajach "pierwszej fali" instytucje w różnych okresach faktycznie przystosowywały się do nowej waluty. Narodowe systemy płatnicze przeważnie były przystosowywane z początkiem tego okresu. Natomiast instytucje finansowe dokonujące transakcji z konsumentami dostosowywały się w ostatniej fazie tego okresu, aczkolwiek nierzadko już na pół roku przed początkiem 2002 r.

Z drugiej strony, kraje przystępujące do strefy euro po 2002 r. nie do końca odpowiadają swoją charakterystyką Polsce, biorąc pod uwagę obszar naszego kraju, jak również liczbę ludności.

Ze względu na powyższe, niniejsza analiza musi w odpowiedni sposób wykorzystać doświadczenia wszystkich krajów strefy euro związane z przyjęciem wspólnej waluty, aby pozwoliło to na wyciągnięcie odpowiednich wniosków, które przyczynią się do sprawnego przebiegu procesu wprowadzania euro w Polsce.

¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 listopada 2009 r. w sprawie powołania Narodowego Komitetu Koordynacyjnego do spraw Euro, Rady Koordynacyjnej oraz Międzyinstytucjonalnych Zespołów Roboczych do spraw Przygotowań do Wprowadzenia Euro przez Rzeczpospolitą Polską (Dz. U. Nr 195, poz. 1505 z późn. zm.)

² Do 2002 r. euro przyjęły Austria, Belgia, Francja, Finlandia, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Luksemburg, Niemcy, Portugalia i Włochy; do strefy euro przystąpiły kolejno: Słowenia (1 stycznia 2007 r.), Cypr i Malta (1 stycznia 2008 r.), Słowacja (1 stycznia 2009 r.) oraz Estonia (1 stycznia 2011 r.)

1. Struktury organizacyjne poszczególnych państw

Słowacja

Narodowy Koordynator Wprowadzenia Euro w Republice Słowacji pełnił funkcję ambasadora, czuwającego nad sprawnym i płynnym przyjęciem euro. Funkcja ta została powierzona Ministrowi Finansów. Istotnym zadaniem, wykonywanym wspólnie z Narodowym Bankiem Słowacji, było przedstawienie słowackiemu Rządowi Planu Wprowadzenia Euro w Republice Słowacji. Dokument ten został utworzony w ścisłej współpracy z innymi członkami Rządu oraz instytucjami pozarządowymi, posiadającymi niezbędną wiedzę i doświadczenie w zaplanowaniu i sprawnym przeprowadzeniu operacji, jaką jest wymiana waluty.

Najwyższym zarządzającym i koordynującym organem odpowiedzialnym za wprowadzenie euro na Słowacji był Narodowy Komitet Koordynacyjny, w skład którego wchodził zarówno poszczególni członkowie rządu, jak i przedstawiciele odpowiednich instytucji.

Znaczącą rolę przy wprowadzeniu euro w zakresie szczegółowych rozwiązań w danej dziedzinie na Słowacji spełniały Komitety Robocze. Sprawy dotyczące sektora finansowego leżały w gestii Komitetu Roboczego do Spraw Banków i Sektora Finansowego. W jego skład wchodził m.in. przedstawiciel Narodowego Banku Słowacji jako przewodniczący, Minister Finansów oraz przedstawiciele najważniejszych związków instytucji finansowych. Do głównych zadań Komitetu należało przygotowywanie profesjonalnych opinii w poszczególnych sprawach związanych z wprowadzeniem euro.³

Słowenia

Organem utworzonym w celu przygotowania Słowenii do wprowadzenia euro był Komitet Koordynacyjny. Jego pracami kierowali sekretarz stanu w Ministerstwie Finansów oraz wiceprezes Banku Słowenii. Poza nimi w skład Komitetu wchodził Minister Gospodarki oraz przedstawiciele instytucji pozarządowych. Nie utworzono odrębnych grup czy zespołów roboczych odpowiedzialnych za techniczne przygotowania w ramach określonej kategorii spraw. Jednakże sprawy związane z działalnością instytucji finansowych były podzielone na trzy obszary: banki, firmy ubezpieczeniowe oraz rynek kapitałowy, których przystosowania były nadzorowane przez odpowiednich przedstawicieli instytucji wchodzących w skład Komitetu Koordynacyjnego.⁴

Cypr

W zdecydowanej mierze działania koordynacyjne w zakresie przygotowań Cypru do przyjęcia euro skupiały się wokół Ministra Finansów oraz Banku Centralnego Cypru. Przy tym ostatnim działał Komitet Techniczny odpowiedzialny za przystosowanie sektora finansowego do nowej waluty, jak również odpowiedzialny za sprawy związane z fizycznym wprowadzeniem waluty.⁵

³ *National Euro Changeover Plan for the Slovak Republic* (update April 2008), Narodna Banka Slovenska

⁴ *Masterplan For The Euro Changeover*, Bank of Slovenia, Government of the Republic of Slovenia

⁵ *National Changeover Plan. From the pond to the euro* (revised), August 2007, Minister of Finance, Central Bank of Cyprus

Malta

Organem utworzonym przez Maltę do spraw koordynacyjnych związanych z przyjęciem euro był Krajowy Komitet ds. Wymiany Waluty (*National Euro Changeover Committee – NECC*). Przygotowania w poszczególnych obszarach zostały powierzone odpowiednim Komitetom (*Sectoral Committees*). Sprawy związane z obszarem finansowym leżały w gestii Komitetu ds. Sektora Finansowego. Dotyczyły przystosowań instytucji finansowych i kredytowych, towarzystw ubezpieczeniowych i inwestycyjnych, rynku finansowego oraz podmiotów związanych z giełdą papierów wartościowych. Osobna jednostka – Komitet ds. Finansów Publicznych - zajmował się sprawami finansowymi w sektorze publicznym, które związane były z przystosowaniami jednostek odpowiedzialnych za sprawy budżetu państwa, urzędów skarbowych, Skarbu Państwa, statystyki narodowej.

Osobną kategorię strukturalno – organizacyjną stanowiły grupy zadaniowe (*Task Forces*), które swoim zakresem uzupełniały prace Komitetów w zakresie ich wspólnych zadań.⁶

Estonia

W celu płynnego przyjęcia waluty oraz opracowania strategicznych ram tego procesu utworzono Narodowy Komitet ds. Wprowadzenia Euro (*National Changeover Committee*), z Sekretarzem Generalnym Ministerstwa Finansów jako przewodniczącym oraz z udziałem Wiceprezesa Banku Estonii i innych przedstawicieli najważniejszych instytucji. Technicznym opracowaniem m. in. Narodowego Planu Wprowadzenia Euro zajmowały się grupy robocze, które w zakresie spraw związanych z instytucjami finansowymi skupiały się wokół grupy ds. banku centralnego i instytucji finansowych (przedstawiciele banku centralnego i banków centralnych) oraz grupy ds. otoczenia biznesowego (m. in. przedstawiciele banku centralnego, ministerstwa finansów, ministerstwa gospodarki, nadzoru finansowego i giełdy).⁷

⁶ *Final Master Plan for the Euro Changeover in Malta*, National Euro Changeover Committee, July 2007

⁷ *Estonia's National Changeover Plan*. Version no 8, April 2010

2. Przeliczenie środków zgromadzonych na rachunkach bankowych, inwestycyjnych i emerytalnych

Zgodnie z *Zaleceniem Komisji Europejskiej nr 98/286/WE z dnia 23 kwietnia 1998 r. w sprawie opłat bankowych za konwersję na euro*⁸, przeliczenie środków zgromadzonych na wszelkiego rodzaju rachunkach powinno się odbyć bez pobierania jakiegokolwiek opłaty. Postanowienia tej regulacji nie posiadają jednak mocy powszechnie obowiązującego prawa. Wobec czego państwa przyjmujące euro zdecydowały się na uregulowanie przedmiotowej kwestii w stosownych aktach normatywnych rangi ustawowej, przeważnie w tzw. ustawach horyzontalnych dotyczących wprowadzenia euro.

Regulacje narodowe w sposób szczegółowy określały w jakim czasie miały zostać dokonane przeliczenia, jak również w jaki sposób i w jakim zakresie instytucje miały informować swoich klientów o zastosowanych zasadach przeliczenia.

Słowacja

Ogólną zasadą przy przewalutowaniu kwot nominowanych w walucie narodowej na euro była zasada przeliczania wszelkich wartości składających się na daną kwotę. Zwykle jedynie ostateczna kwota podlegała regułom zaokrąglania, do pełnego eurocenta. Tylko w pojedynczych przypadkach, na podstawie odrębnych regulacji prawnych, dopuszczano stosowanie zasad zaokrąglania bardziej precyzyjnego, niż do pełnego eurocenta. W przypadku cen jednostkowych, które stanowiły mnożnik dla uzyskania odpowiedniej kwoty, wyjątkowo była dopuszczana możliwość przeliczania tej ceny jednostkowej na euro wraz z dokonaniem jej zaokrąglania, z zachowaniem bardziej precyzyjnych reguł, celem uniknięcia negatywnych skutków konwersji częściowej. Przede wszystkim tak przeliczona cena jednostkowa powinna była co najmniej wskazywać jedną cyfrę więcej po przecinku, niż odpowiadająca jej kwota nominowana w walucie narodowej. Dodatkowo wartość ta winna była być wskazana z dokładnością do co najmniej trzeciego miejsca po przecinku. Z reguły zasady dokładniejszego przeliczania dotyczyły usług branży telekomunikacyjnej, dostarczania energii, paliw.

Na mocy odpowiednio zmienianych przepisów prawa bankowego, każdy bank, instytucja kredytowa, przedstawicielstwa banków zagranicznych i instytucji zagranicznych, banki zagraniczne oraz inne podmioty świadczące usługi bankowe na terenie Słowacji zobligowane były w terminie nie późniejszym niż na 3 miesiące przed datą wprowadzenia euro przygotować odpowiednie regulaminy i instrukcje dotyczące zasad odnoszących się do różnych aspektów związanych z przyjęciem euro, w szczególności zasad przeliczania i zaokrąglania odpowiednich kwot. Stosowne regulacje w tej materii musiały być publikowane zarówno na stronie internetowej banku czy też innej instytucji oraz być udostępniane w każdej placówce, nie później niż na 1 miesiąc przed dniem obowiązywania nowej waluty. Dodatkowo podmioty świadczące usługi bankowe zobligowane były do udostępniania na swoich stronach internetowych oraz we wszystkich placówkach informacji o wszelkich regulacjach odnoszących się do zasad przejścia na euro, zarówno tych wydanych jak i tych, które planowano wydać. Informacje te powinny były być zamieszczane w okresie 3 miesięcy przed dniem wprowadzenia euro oraz w ciągu co najmniej 6 pierwszych miesięcy obowiązywania nowej waluty.⁹

Również ustawowo został nałożony na podmioty świadczące usługi bankowe obowiązek bezpłatnego przeliczania funduszy zdeponowanych w tych instytucjach, zgodnie z obowiązującym kursem konwersji oraz zgodnie z zasadami zaokrąglania kwot. Dotyczyło to również innych walut, które były zastępowane przez euro.

⁸ *Zalecenie Komisji Europejskiej nr 98/286/WE z dnia 23 kwietnia 1998 r. w sprawie opłat bankowych za konwersję na euro*, Dz. U. L 130 z 1 maja 1998 r.

⁹ Art. 8 *Act on the Introduction of the Euro in the Slovak Republic*, Act No. 659/2007

W zakresie obowiązku przygotowania odpowiednich regulacji i ich publikowania podobne zasady dotyczyły towarzystw emerytalnych. Zobligowane one były do wydania regulacji mających na celu bezproblemowe i płynne przejście na nową walutę, przede wszystkim dotyczących zasad przeliczania zgromadzonych środków pieniężnych, wartości składników składających się na emeryturę, danych wpływających na wysokość zgromadzonych środków, wartości dochodu.

W przypadku klientów nawiązujących umowę w okresie trzech miesięcy przed wprowadzeniem euro, powyższe informacje powinny być zostać przedstawione bez żądania jakichkolwiek opłat. W stosunku do istniejących klientów czy beneficjentów, informacje te powinny być zostać im przekazane na ich żądanie.

W przypadku przystosowania do euro produktów kredytowych, akredytyw czy zabezpieczeń, brano pod uwagę zmiany w zakresie:

- zapisów,
- składek ubezpieczeniowych,
- zabezpieczeń otrzymanych w koronach słowackich.

Przeliczenie w zakresie produktów kredytowych nie mogło w żaden sposób wpływać na inne warunki przewidziane w umowie.

Przystosowania w zakresie bankowości elektronicznej dotyczyły głównie zmian systemów informatycznych. W celu obniżenia kosztów dostosowań do euro zalecano koordynację tego procesu, aby zmiany systemowe dokonywane były jednocześnie w zakresie prowadzenia rachunków oraz bankowości elektronicznej.

Słowenia

Zgodnie z postanowieniami słoweńskiej ustawy horyzontalnej¹⁰ środki zgromadzone na rachunkach nominowane w walucie krajowej, w dniu wprowadzenia euro powinny zostać przewalutowane na euro, bez pobierania jakichkolwiek opłat. Ustawa w przedmiocie stosowanych przy tym procesie zasad (sposób przeliczenia, zaokrąglenie), odwołuje się do postanowień określonych w Rozporządzeniu Rady (WE) Nr 1103/97 z dnia 17 czerwca 1997 roku w sprawie niektórych przepisów dotyczących wprowadzenia euro.

Cypr

Ogólne zasady przeliczania wartości pieniężnych, które mają być zapłacone lub rozliczone, a są nominowane w walucie innej niż ta, która ma być zapłacona lub rozliczona (przypadki przy podwójnej ekspozycji cen przed i po wprowadzeniu euro), określały, iż konwersja winna być przeprowadzona zgodnie z zasadami przewidzianymi w art. 4 oraz 5 Rozporządzenia Rady (WE) NR 1103/97 z dnia 17 czerwca 1997 r. w sprawie niektórych przepisów dotyczących wprowadzenia euro¹¹. W przypadku wartości pieniężnych stosowanych w obliczeniach pośrednich, a które nie stanowiły należnej do zapłaty lub rozliczenia kwoty, stosowano zasady zaokrąglenia z dokładnością do co najmniej 3 miejsca po przecinku, chyba że umowne zasady zaokrąglenia były bardziej precyzyjne.

¹⁰ *Euro Adoption Act Slovenia (ZUE)*, 2006, nr 450-05/06-7/4

¹¹ *Adoption of the Euro Law of 2007*, publ. Official Gazette App. I(I) L. 77(I)/2007

Na mocy *ustawy regulującej sprawy związane z przyjęciem euro i płynną wymianą waluty z funta cypryjskiego na euro*¹² banki i inne instytucje finansowe z dniem przyjęcia euro zobligowane były do przewalutowania wartości wszelkich kont swoich klientów, nominowanych w funtach cypryjskich. Również mocą tej ustawy został ustanowiony nakaz dokonania konwersji bez pobierania jakichkolwiek opłat z tego tytułu.

Malta

Przykładem innych państw, Malta na poziomie ustawowym¹³ uregulowała obowiązek przewalutowania z dniem wprowadzenia euro wartości wszelkich rachunków, bez pobierania jakichkolwiek opłat. Instytucje zobowiązane były do informowania na piśmie w ciągu pierwszego kwartału obowiązywania euro o szczegółach konwersji. Jeżeli korespondencja była uzależniona od żądania klienta, powyższe informacje przekazywane były po stosownym żądaniu.

Estonia

Przykładem innych państw, które przyjęły euro, Estonia na poziomie ustawowym wprowadziła obowiązek bezpłatnej konwersji kont nominowanych w walucie krajowej na euro¹⁴. Instytucje finansowe zobligowane były do informowania klientów o szczegółach tej konwersji, tj. stanie konta nominowanego uprzednio w koronach estońskich, zastosowanym kursie konwersji, wysokości salda nominowanego w euro. Od dnia obowiązywania euro, wszelkie transakcje powinny być nominowane w nowej walucie.

Austria

Przystosowanie kont bankowych w większości sytuacji zaplanowano na ostatni tydzień okresu przejściowego. Nie odnotowano większych trudności, a sam proces trwał przeważnie niecały dzień. Dzięki temu, banki miały więcej czasu na przeprowadzenie odpowiednich testów.¹⁵

Belgia

Przystosowanie systemów obsługujących prowadzenie kont prawie w całości został przystosowany do 1 stycznia 2001 r. a wszelkie produkty bankowe były dostępne od 1 lipca 2001 r. Sama konwersja kont odbyła się latem i jesienią 2001 r. O szczegółach konwersji banki informowały w odpowiedni sposób swoich klientów. Klienci biznesowi indywidualnie wnioskowali o wcześniejsze bądź późniejsze przekonwertowanie kont na euro. Niezależnie od tego do końca okresu przejściowego zostało to wykonane.¹⁶

¹² ibidem

¹³ *The Cash Changeover Regulations, 2007*, L.N. 441/207

¹⁴ *ADOPTION OF THE EURO ACT (ESTONIA) Passed on 22 April 2010. Announced with Decision No. 651 of the President of the Republic from May 6, 2010*

¹⁵ *Practical Issues Arising from the Euro: May 2002*, Bank of England

¹⁶ ibidem

Francja

Większość kont bankowych została przystosowana w okresie od lipca do września 2001 r., a konta klientów biznesowych - jesienią tego roku.¹⁷

Niemcy

Konwersja rachunków bankowych odbyła się praktycznie w różnych okresach, zależnie od banku i rodzaju rachunku. Odnotowano też problemy wynikające z różnic między oprogramowaniami, działającymi jednocześnie. Wynioskowano, że proces konwersji prowadzony w ostatni weekend 2001 r. był zbyt kompleksowy, zwłaszcza dodając do tego proces związany z zamknięciem roku obrotowego. Jednakże trwający 4 dni weekend ostatniego roku okresu przejściowego pozwolił rozwiązać wszystkie problemy związane z konwersją.¹⁸

Konkluzje

Kraje, które przyjmowały euro zdecydowały się na uregulowanie na poziomie ustawowym kwestii zakazu pobierania opłat za dokonanie przeliczenia wszelkich rachunków. Dla Polski jest to istotne doświadczenie, ponieważ mimo skierowania Zalecenia Komisji¹⁹ zarówno do Państw Członkowskich jak i instytucji sektora bankowego, to po stronie władz państwowych należy zapewnić realizację tej regulacji.

Takie działania są pożądane również w zakresie przejrzystości zasad konwersji, gdzie instytucje są zobligowane do rzetelnego i prowadzonego według jawnych zasad przystosowania do euro. Jednocześnie zaleca się, aby działania te były uzgodnione z zainteresowanymi podmiotami, zarówno pod kątem bezpłatności konwersji, jak również sposobu i zakresu przekazywanych informacji.

Istotną częścią rzetelnego i jasnego przeprowadzenia procesu przewalutowania wszelkich rachunków jest przestrzeganie zasad konwersji kwot na euro określonych w rozporządzeniu Rady UE²⁰, lub (w ściśle określonych przypadkach) reguł bardziej precyzyjnych, które zostaną sprecyzowane na poziomie krajowym. W i stosowne informowanie klientów o planowanych oraz prowadzonych zmianach. Coraz bardziej powszechny dostęp społeczeństwa do Internetu pozwoli skutecznie wykorzystać to źródło do przekazywania klientom instytucji finansowych wszelkich informacji o szczegółach konwersji. Instytucje sektora finansowego powinny rozważyć uruchomienie specjalnych infolinii, gdzie odpowiednio przeszkoleni pracownicy będą w stanie udzielić wyczerpujących informacji związanych z przeliczeniem rachunków.

Z uwagi na kompleksowość procesu, jakim jest przewalutowanie rachunków i zgromadzonych na nich aktywów, przygotowania do tego procesu należy rozpocząć z dużym wyprzedzeniem.

¹⁷ ibidem

¹⁸ ibidem

¹⁹ Zalecenie Komisji Europejskiej nr 98/286/WE z dnia 23 kwietnia 1998 r. w sprawie opłat bankowych za konwersję na euro, Dz.U. L 130 z 1 maja 1998 r.

²⁰ Rozporządzenia Rady (WE) NR 1103/97 z dnia 17 czerwca 1997 r. w sprawie niektórych przepisów dotyczących wprowadzenia euro, Dz.U. L 162 z 19 czerwca 1997 r.

3. Przeliczenie wartości papierów wartościowych

Organizacja procesu wprowadzenia euro w zakresie przystosowania instrumentów finansowych jest niezmiernie trudnym przedsięwzięciem. Wpływa na to przede wszystkim różnorodność w zakresie przechowywania informacji o instrumentach finansowych, odmienne zasady ich emisji, czy też zróżnicowana wartość nominalna (włączając w to, w przypadku Polski organizację zasad przeliczania akcji o wartości 1 grosza). Jednocześnie należy mieć na uwadze, iż proces powinien być zorganizowany w sposób jak najmniej uciążliwy dla wszystkich zaangażowanych podmiotów (w tym m. in. organizatorów obrotu, emitentów, klientów).

Poniżej zostały zaprezentowane szczegółowe zasady dotyczące przeliczenia różnego rodzaju instrumentów finansowych w poszczególnych krajach przyjmujących euro.

Słowacja

Zasady przeliczania akcji i udziałów w spółkach prawa handlowego i innych osobach prawnych zostały uregulowane w słowackiej ustawie horyzontalnej²¹.

Zobligowane do przeliczeń kapitałowych były wszelkie podmioty podlegające rejestracji w odpowiednim rejestrze. Zmiana taka powinna być dokonana w okresie co najwyżej 1 roku od dnia wprowadzenia euro, tj. do dnia 31 grudnia 2011 r. Przewidziane były 3 możliwości renominacji udziałów/akcji i kapitału zakładowego²²:

- 1) za pomocą wniosku o dokonanie renominacji udziałów/akcji i kapitału zakładowego;
- 2) za pomocą wniosku o dokonanie renominacji udziałów/akcji i kapitału zakładowego z jednoczesnym wnioskiem o zmianę innych danych;
- 3) pisemna zgoda na przewalutowanie udziałów/akcji oraz kapitału zakładowego według kursu konwersji oraz zasad zaokrąglania.

Ad. 1)

Decyzja w sprawie sposobu renominacji musiała zostać podjęta przez odpowiedni organ. Nie była przy tym wymagana żadna dodatkowa zgoda innego organu czy osoby. Renominacją objęte były zarówno udziały/akcje, jak i kapitał zakładowy. Nie mogła jednak ona naruszać proporcji udziałów/akcji w dotychczasowym kapitale zakładowym. Możliwe było zaokrąglanie wartości nominalnej akcji/udziałów w następujący sposób:

- zaokrąglenia w dół, w stopniu nie większym niż do wartości drugiego miejsca po przecinku, do najbliższego eurocenta,
- zaokrąglenie w górę, nie większe niż do liczby całkowitej, do najbliższego euro.

Stosowny wniosek trzeba było złożyć na odpowiednim formularzu przez upoważnioną osobę danej jednostki. Wniosek taki był zwolniony od opłaty. Jednocześnie zawierał stosowny wniosek o odpowiednią zmianę w umowie spółki, statucie czy innym odpowiednim dokumencie powołującym daną jednostkę.

Ad 2)

Formalne aspekty samego wniosku w przedmiocie renominacji są identyczne jak w przypadku 1. Różnica polega na połączeniu tego wniosku z wnioskiem o zmianę innych danych. Mogło to odzwierciedlać

²¹ Act on the Introduction of the Euro in the Slovak Republic, Act No. 659/2007

²² http://www.konecna-safar.com/news/newsletter/NL_6_2009.pdf

zmiany w wielkości udziałów, jakie wiążą się z innymi od ustalonych zasadami przeliczania wartości udziałów/akcji i kapitału zakładowego lub dotyczyć zmian danych niezwiązanych z przewalutowaniem. Wniosek w zakresie wykraczającym poza zasady renominacji określone w pkt 1 wymagał podjęcia odpowiedniej decyzji przez uprawnione organy. Dodatkowo tak połączony wniosek podlegał należnej opłacie.

Ad. 3)

Od 1 grudnia 2008 r. odpowiedni sąd rejestrowy zobowiązany był do przedstawiania na wydawanych odpisach obok wartości udziałów/akcji i kapitału zakładowego nominowanych w walucie krajowej, odpowiednio wartości wyrażone w euro. Zarówno w dacie do dnia wprowadzenia euro, jak i po 1 stycznia 2009 r., do czasu przeprowadzenia renominacji według jednego z 3 sposobów, stanowiło to walor jedynie informacyjny. Na taki sposób renominacji odpowiedni podmiot mógł wyrazić zgodę. Zgoda taka nie była obwarowana żadnymi restrykcjami, jak odpowiednia forma, uprzednia zgoda innego organu, itp. Nie można jednak było sugerować zasad zaokrąglania odmiennych od tych, zastosowanych przez sąd rejestrowy.

Dokonanie wszelkich zmian związanych z przewalutowaniem odpowiednich wartości po okresie roku od dnia obowiązywania euro wiązało się już z powrotem do normalnej procedury zmian określonych dokumentów, statutów, umów, nieprzewidujących takich ułatwień, czy też zwolnienia od opłat przy składaniu wniosku w powyższym zakresie.

Emitent papierów wartościowych zobligowany był ustawowo²³ do dokonania renominacji na euro wydanych przez siebie papierów, nominowanych wcześniej w walucie krajowej. Decyzja w tej sprawie nie mogła być podjęta przed dniem ogłoszenia oficjalnego kursu konwersji. Natomiast wszelkie akty prawne emitenta, konieczne do wykonania tej decyzji, musiały być implementowane w ciągu roku od dnia obowiązywania euro. W przypadku prowadzenia ksiąg dla danych papierów wartościowych, emitent zobligowany był do podjęcia decyzji o renominacji, a odpowiednie akty prawne, konieczne do podjęcia tej decyzji, musiały być implementowane nie później niż na miesiąc przed wprowadzeniem euro. Skuteczność renominacji nie mogła nastąpić wcześniej niż z dniem wprowadzenia euro. W przypadku prowadzenia odpowiednich ksiąg dla danych instrumentów finansowych, które są przechowywane w centralnym depozycie, emitent był zobligowany do poinformowania centralnego depozytu o szczegółowych postanowieniach decyzji o renominacji. Instytucja ta dokonywała odpowiedniego wpisu w księgach bez zbędnej zwłoki, jednakże nie później niż w ciągu roku od poinformowania przez emitenta.

Skuteczność procesu renominacji uzależniona była od dokonania wpisu w odpowiedniej księdze dla danych papierów wartościowych, a wobec tych, dla których nie prowadzi się żadnych rejestrów, od dnia umieszczenia odpowiedniej informacji na dokumencie.

W przypadku, gdy papiery wartościowe były dopuszczone do publicznego obrotu na rynku papierów wartościowych, emitent był zobligowany do poinformowania podmiotu organizującego obrót publiczny o renominacji, a ten, w odpowiedni sposób zobowiązany był do publikacji tych informacji.

Po dokonaniu renominacji, emitent, centralny depozyt papierów wartościowych czy giełda papierów wartościowych powinna była w odpowiedni sposób ogłosić o renominacji, wskazując odpowiednie papiery wartościowe nominowane w euro z informacją o ich wcześniejszej wartości nominowanej w walucie krajowej, datę obowiązywania zasady renominacji i numer ISIN²⁴, jeżeli był wcześniej wyznaczony.

²³ *Act on the Introduction of the Euro in the Slovak Republic*, Act No. 659/2007

²⁴ *Act on the Introduction of the Euro in the Slovak Republic*, Act No. 659/2007

Dodatkowo, na mocy ustawy horyzontalnej²⁵, Narodowy Bank Słowacji, po konsultacji z Ministrem Finansów, upoważniony był do wydania prawnie wiążących regulacji, odnoszących się do renomacji papierów wartościowych nominowanych w walucie narodowej, w tym informacji o liczbie miejsc po przecinku, do których stosuje się zasady zaokrąglania przekonwertowanych wartości wyrażanych w euro. Dekret Narodowego Banku Słowacji w tym przedmiocie²⁶ stanowi, że dla zwykłych papierów wartościowych, z wyłączeniem jednostek uczestnictwa w funduszu, przy stosowaniu zasad konwersji na euro, liczba miejsc po przecinku przy zaokrągleniu nominalnej wartości jednego papieru wartościowego nie może być większa niż sześć, a w przypadku zaokrąglenia w dół - nie mniejsza niż dwa. Przy renomacji papierów dłużnych, liczba miejsc po przecinku przy zaokrągleniu jednego papieru dłużnego powinna wynosić dwa.

Znaczki pocztowe oraz inne znaki nominowane w walucie narodowej zachowały swoją ważność przez okres jednego roku od wprowadzenia euro. Po tym czasie znaczki te musiały być wycofane i przejść procedurę zniszczenia, w koordynacji z odpowiednim Ministrem.

Słowacki Plan Wprowadzenia Euro przewidywał, iż przy przeliczeniu wartości instrumentów finansowych konwersji podlegała zarówno wartość rynkowa jak i wartość nominalna. Bardziej precyzyjne zasady zaokrąglania określone zostały później. M. in. wartość jednostek funduszy emerytalnych, kiedy obowiązującą walutą była korona słowacka, określona była z dokładnością do 4 miejsca po przecinku. Po wprowadzeniu euro wartość ta wyrażona była z jeszcze większą precyzją, na co wpływ miała bezpośrednia relacja euro do korony.

W przypadku przeliczenia wartości inwestycji w zbiorowych systemach inwestycyjnych (obowiązkowe systemy emerytalne, dobrowolne jednostki zbiorowego inwestowania i dodatkowe ubezpieczenia emerytalne) obowiązywała zasada przeliczania z dokładnością do 6 miejsca po przecinku. Jednostkowe ceny tych funduszy, których wartość oscylowała w granicach od 1 do 2 koron słowackich, po przeliczeniu według obowiązujących zasad wynosiłyby w granicach 3 do 4 eurocentów. Metoda ta w tym przypadku jest na tyle nieprecyzyjna, iż mogłaby istotnie naruszać prawa emerytów i inwestorów. Dlatego konwersji dokonywano z najwyższą możliwą precyzją do 6 miejsca po przecinku, a zaokrąglenie do pełnego eurocenta dokonywano na wartości całego majątku czy inwestycji.

Wskaźniki i indeksy rynkowe podlegały konwersji z uwzględnieniem zasady kontynuacji sprawozdawczości. Jednocześnie przewidywano, iż wartość rynkowa instrumentów finansowych zostanie szybko zweryfikowana przez rynek.²⁷

Instytucje finansowe zarządzające majątkami inwestorów w postaci instrumentów finansowych zobligowane były do przeliczenia wartości tych instrumentów finansowych i stosownego poinformowania o tym procesie swoich klientów. Przynajmniej raz taka informacja musiała być przekazana w drugiej połowie 2008 r. Przy przeliczeniu na euro z dniem 1 stycznia 2009 r. - poinformowanie musiałoby nastąpić do końca pierwszego kwartału 2009 r.

Dla zachowania zasady kontynuacji procesu transakcyjnego na rynku regulowanym, giełda papierów wartościowych dokonywała konwersji na euro notowanych papierów wartościowych w odpowiednich systemach i dostosowywała wartość *ticku* (najniższa jednostkowa wartość, o jaką może zmienić się wartość papieru wartościowego).

²⁵ Art. 15 *Act on the Introduction of the Euro in the Slovak Republic*, Act No. 659/2007

²⁶ [Decree of the National Bank of Slovakia of 24 June 2008 No. 240/2008 Coll.](#) laying down the number of decimal places of certain types of securities for the purpose of rounding by redenomination of their nominal value from the Slovak currency to the euro

²⁷ *National Euro Changeover Plan for the Slovak Republic* (update April 2008), Narodna Banka Slovenska

Słowenia

Czeki nominowane w tolarach wydane przed dniem wprowadzenia euro można było bezpłatnie spieniężyć do dnia 15 stycznia 2007 r. Po tym dniu banki były upoważnione do pobierania odpowiedniej prowizji za tę operację.²⁸

Zgodnie z ustawą horyzontalną²⁹ emitenci rejestrowanych papierów dłużnych nominowanych w walucie krajowej zobligowani byli do ich renomacji. Zgodnie z tym obowiązkiem emitenci winni byli wysłać do Centralnej Korporacji Rozliczeniowej Papierów Wartościowych w terminie 15 dni od dnia wprowadzenia euro, żądanie wprowadzenia stosownych zmian w stosownych rejestrach. Jeżeli nie określili oni sposobu renomacji, następowało to zgodnie z procedurą przewidzianą dla papierów dłużnych emitowanych przez Skarb Państwa - za pomocą metody *bottom-up*. Zgodnie z zaleceniami Centralnej Korporacji Rozliczeniowej Papierów Wartościowych, Agencji Rynku Papierów Wartościowych (*The Securities Market Agency*) oraz Giełdy Papierów Wartościowych w Lublanie, emitenci papierów wartościowych o stałym dochodzie powinni byli zastosować metody renomacji przewidziane dla obligacji rządowych.

Konwersja udziałów/akcji nominowanych w walucie krajowej mogła być przeprowadzona w jeden z dwóch następujących sposobów:

- renomacja wartości nominalnej udziałów/akcji według oficjalnego kursu konwersji i reguł zaokrąglania; numer ISIN ulegał w tym przypadku zmianie,
- konwersja istniejących udziałów/akcji poprzez utworzenie udziałów/akcji (jednostkowych) bez wartości nominalnej; wówczas numer ISIN nie ulegał zmianie.

Drugi sposób był rekomendowany przez instytucje rynku papierów wartościowych.

Dodatkowo spółki zobligowane były do przyjęcia stosownych uchwał o przystosowaniu do euro, na rocznym lub nadzwyczajnym zgromadzeniu wspólników/udziałowców, w ciągu dwóch lat od dnia wprowadzenia euro.

Gdy do końca 2006 roku nie została podjęta decyzja o sposobie konwersji, późniejsze rozporządzenia udziałami/akcjami były bezskuteczne.

Cypr

Zdematerializowane papiery dłużne, wydane na podstawie Prawa (rozwoju) kredytów (*Loans (Development) law*) lub Prawa Bonów Skarbowych (*Treasury Bills Law*) ulegały renomacji na euro, z dokładnością do drugiego miejsca po przecinku.³⁰

Również wartości publicznych papierów dłużnych, wydanych w zmaterializowanej formie, a których termin zapadalności nie nastąpił przed dniem wprowadzenia euro, ulegały renomacji z zastosowaniem zasady zaokrąglenia z dokładnością do drugiego miejsca po przecinku. W przypadku renomacji na euro, gdy wartość trzeciej cyfry po przecinku stanowi 5, dokonywało się zaokrąglenia w górę. Ustawa ponadto przewidywała możliwość odwołania się do sądu rejonowego, w przypadku wystąpienia rozbieżności przy stosowaniu przepisu odnoszącego się do renomacji publicznych papierów dłużnych. Uprawnienie przysługiwało tylko w okresie 6 miesięcy od dnia renomacji.

²⁸ *Masterplan For The Euro Changeover* (second update), Bank of Slovenia, Government of the Republic of Slovenia, October 2006

²⁹ *Euro Adoption Act Slovenia* (ZUE), 2006, nr 450-05/06-7/4

³⁰ *Adoption of the Euro Law of 2007*, publ. Official Gazette App.I(I) L. 77(I)/2007

Powyższe zasady miały zastosowanie również wobec renominacji papierów dłużnych podmiotów sektora prywatnego (skrypty dłużne, obligacje).

Dzień wprowadzenia euro rodził również obowiązek dokonania konwersji na euro wartości udziałów/akcji oraz kapitału zakładowego nominowanych w funtach cypryjskich. W odróżnieniu do rozwiązań przyjętych przez Słowację czy Słowenię, cypryjski ustawodawca nie przewidział znaczących ulatwień związanych z tym obowiązkiem.

Przed wszystkim konwersji na euro podlegała wartość kapitału zakładowego spółki kapitałowej, nominowana w walucie krajowej. W celu wykonania powyższego, wartość nominalna każdego udziału podlegała konwersji i zaokrągleniu zgodnie z ogólnymi zasadami, z konsekwencjami proporcjonalnego zwiększenia lub zmniejszenia wartości kapitału zakładowego wynikającego z prawa spółek i bez względu na przeciwne postanowienia zawarte w umowie spółki. Tak spowodowana zmiana wartości kapitału zakładowego niosła ze sobą obowiązek podjęcia uchwały zgromadzenia wspólników, która ta następnie powinna być zarejestrowana w sądzie rejestrowym. Obowiązek zwiększenia wartości przewalutowanego kapitału zakładowego mógł nastąpić poprzez kapitalizację odpowiednich funduszy rezerwowych lub przez dokonanie wpłat gotówkowych. Gdy konwersja powodowała obniżenie wartości kapitału zakładowego, stosowna suma mogła zostać przeznaczona na specjalny kapitał zapasowy o nazwie: "Różnica z konwersji kapitału zakładowego na euro", który w okresie późniejszym mógł zostać skapitalizowany przez późniejsze podwyższenie wartości kapitału zakładowego. Dodatkowo ustawa przewiduje, iż w razie konwersji nominalnego kapitału zakładowego, gdzie skutek zastosowanej konwersji powstał obowiązek obniżenia wartości kapitału zakładowego, stosowne zatwierdzenie na wezwanie sądu nie jest wymagane.

W przypadku konwersji nominalnego kapitału zakładowego na euro dokonanej zgodnie z powyższymi postanowieniami, nie pobiera się żadnej opłaty od ewentualnej rejestracji uchwały podjętej przez zgromadzenie wspólników w sprawie konwersji, ani żadnych innych opłat związanych z tym przedmiotem.

Uchybienie obowiązkowi rejestracji w sądzie rejestrowym uchwały w terminie roku od dnia wprowadzenia euro lub od dnia powzięcia tejże uchwały skutkuje stosowaniem odpowiednich postanowień prawa spółek, odnoszących się do podwyższenia lub obniżenia kapitału zakładowego.

Od dnia obowiązywania euro, brak wcześniejszej rejestracji w sądzie rejestrowym uchwały zgromadzenia wspólników, wskazującej na dokonaną konwersję udziałów i kapitału zakładowego, uniemożliwia zatwierdzenie zmiany uchwały spółki jak również uniemożliwia dokonania w odpowiednim rejestrze rejestracji lub zmiany informacji dotyczących spółki. Wobec spółki publicznej, której skutek konwersji na euro kapitał zakładowy w dniu wprowadzenia euro był niższy od wymaganego prawem dla tego rodzaju spółek, może ona działać jako spółka publiczna przez okres maksymalnie 1 roku od dnia wprowadzenia euro. Po tym okresie spółka przestaje funkcjonować jako publiczna, chyba że w odpowiednim czasie osiągnie wymagany minimalny kapitał.

Czeki nominowane w walucie narodowej datowane na dzień po dniu wprowadzenia euro nie były spieniężane.

Malta

Z dniem wprowadzenia euro maltański rynek kapitałowy w pełni musiał się przystosować do nowej waluty. Łączyło to się również ze stosowaniem paneuropejskiej konwencji naliczania odsetek. Odpowiednie przygotowania w zakresie konwencji naliczania odsetek w stosunku do obligacji skarbowych o terminie zapadalności powyżej roku rozpoczęły się już w 2003 r. Oparte one były na konwencji ACT/ACT. Na rynku pieniężnym dla papierów wartościowych o terminie zapadalności poniżej roku

stosowano konwencję ACT/365, gdzie dla strefy euro odpowiednia była konwencja ACT/360. Również obligacje skarbowe zostały odpowiednio przystosowywane. Wobec innych obligacji rynku pieniężnego, odpowiednio wcześniej podjęto konsultacje z najważniejszymi uczestnikami rynku pieniężnego, jak przystosować papiery wartościowe do europejskich standardów. Efekty tych konsultacji zakończyły się powodzeniem. Zmiany w powyższym zakresie nieznacznie zredukowały wartość oprocentowania papieru wartościowego, co jednak nie miało wpływu na wartość odsetek wypłacanych uprawnionemu, gdy dany papier wartościowy osiągnął termin zapadalności.

W stosunku do papierów dłużnych, których wartość wynosiła 100 lub 1000 lir maltańskich albo wielokrotność tych sum, dokonywano konwersji każdego pakietu instrumentów tego samego rodzaju, a następnie zaokrąglano w górę do pełnego euro³¹. Metoda ta gwarantowała brak poniesienia strat przez inwestora wskutek konwersji.

Wraz z wprowadzeniem euro kapitał zakładowy przedsiębiorstw wyrażony w lirach maltańskich został przeliczony na europejską walutę zgodnie z przyjętym kursem konwersji. Uznano przy tym, iż zmiana ta nie wymaga specjalnej akceptacji ze strony akcjonariuszy spółki. Przeliczenie kapitału zakładowego było dokonywane na poziomie pojedynczego udziału, po czym cenę udziału wyrażoną w euro zaokrąglano do 6 miejsc po przecinku, zgodnie z przyjętymi zasadami zaokrąglania. W celu obliczenia wartości kapitału zakładowego należało pomnożyć otrzymaną kwotę przez liczbę udziałów (zasada *bottom – up*).. Metoda ta gwarantowała zachowanie proporcji własnościowych. Ustalenie nominalnej wartości udziału w postaci ceny okrągłej (bądź ceny o ograniczonej liczbie miejsc po przecinku, np. €2,50) wymagało decyzji o restrukturyzacji kapitału spółki. Decyzja taka leżała jednak wyłącznie w gestii udziałowców przedsiębiorstwa i miała charakter dobrowolny.³² Możliwy był również wybór sposobu poprzez podział wartości kapitału zakładowego na równe udziały/akcje o wartości 1 liry maltańskiej. Następnie przeliczano wartość każdej akcji/udziału z dokładnością do 6 miejsca po przecinku, a suma stanowiła wartość kapitału zakładowego. Następnie w okresie roku od dnia wprowadzenia euro spółka zobligowana była do złożenia rocznego sprawozdania, uwzględniającego podanie stosownych wartości w euro. Zmiany w umowie spółki czy statucie dokonywano w przypadku takich redenominacji, które pociągały za sobą ten obowiązek. Niezależnie od powyższego, zgodnie z zasadą, iż wprowadzenie euro nie wpływa na ważność wszelkich umów, czy innych stosunków prawnych, kapitał zakładowy mógł zostać przeliczony automatycznie.³³

W maltańskim depozycie papierów wartościowych przewalutowanie miało miejsce w terminie od 29 grudnia 2007 r. (sobota) do 2. stycznia 2008 r. (środa), tak aby wznowienie obrotu było możliwe od 3 stycznia 2008 r. Numery ISIN przypisane papierom wartościowym pozostały niezmienione.³⁴

Estonia

Konwersja kapitału zakładowego spółek publicznych, którego wartość minimalną określono na 25000 euro, powinna nastąpić bez uszczerbku dla proporcji własnościowych udziałowców. Wartość każdego udziału może wynosić co najmniej 10 eurocentów, lub wielokrotność tej kwoty. W przypadku niepublicznych spółek minimalny kapitał zakładowy może wynosić 2500 euro, a każdy udział powinien stanowić wartość nominalną w wysokości 1 euro lub jego wielokrotności.³⁵

³¹ *Guidelines on the redenomination and renormalisation of Maltese lira denominated listed financial instruments converted into euro.*, Guideline: NECC/0007/06

³² D. Witkowski, *Przygotowanie sektora finansowego do wprowadzenia euro*, Europracowania, Ministerstwo Finansów, marzec 2010

³³ *Guidelines on the conversion of company share capital from Maltese lira into euro.* Guideline: NECC/0006/06

³⁴ D. Witkowski, *Przygotowanie sektora finansowego do wprowadzenia euro*, Europracowania, Ministerstwo Finansów, marzec 2010

³⁵ *Estonia's National Changeover Plan.* Version no 8, April 2010

W okresie 6 miesięcy przed dniem wprowadzenia euro nowo tworzone spółki miały możliwość określenia wartości kapitału zakładowego nominowanego w nowej walucie. Przystosowania statutowe uwzględniające przedstawianie wartości kapitału zakładowego nominowanego w euro powinny zostać dokonane do 31 grudnia 2011 r. Po tym terminie odpowiednie organy rejestrowe nie będą dokonywać żadnych zmian statutowych, jeżeli spółka nie przeprowadzi odpowiednich zmian przystosowujących do euro.

Zmiany związane z przystosowaniem do euro były oparte na bardziej preferowanych warunkach, niż przy normalnej procedurze zmiany statutu (mniej restrykcyjne wymagania wobec quorum, brak opłat związanych ze zmianą w odpowiednim rejestrze - dotyczy okresu od 1 lipca 2010 r. do 31 grudnia 2011 r.).

Dodatkowo przedsiębiorstwa zarządzające umownymi tytułami uczestnictwa mogły, obok akcji/udziałów o określonej wartości nominalnej wydawać akcje/udziały bez określonej wartości, jednak z zachowaniem zasad przejrzystości i zminimalizowanej zawiloci procedury. W przypadku tytułów nominowanych w walucie krajowej, dokonywały przeliczenia na euro z dokładnością do 1 eurocenta. W przypadku tytułów uczestnictwa wydawanych po dniu wprowadzenia euro, minimalna wartość mogła wynosić 1 euro. W przypadku funduszy emerytalnych (zarówno tych obowiązkowych jak i dobrowolnych) istniał obowiązek określenia ich wartości nominalnej. Wartość opiewającą na 10 koron estońskich zastąpiono kwotą nominowaną w euro w wysokości 64 eurocentów, w stosunku do nowych jak i istniejących funduszy. Dla zminimalizowania błędów, wartość funduszy emerytalnych określaną do czasu obowiązywania dotychczasowej waluty z dokładnością do 4 miejsca po przecinku, przeliczano odtąd na euro z dokładnością do 5 miejsca po przecinku.³⁶

Czeki nominowane w krajowej walucie, wydane przed 1 stycznia 2011 r., banki powinny były spieniężać zgodnie z obowiązującym terminem ważności, nie później jednak niż do 6 miesięcy od dnia wprowadzenia euro.

Niemcy

Były dwa sposoby konwersji udziałów/akcji. Pierwszy polegał na przeliczeniu wartości dotychczasowych akcji/udziałów na euro (*par value*) według kursu konwersji. Wiązało się to z ewentualnymi konsekwencjami względem kapitału zakładowego, tj. skutkować mogło koniecznością jego podwyższenia, ponownego przeliczenia i podzielenia lub obniżenia wartości kapitału zakładowego. Podwyższenie mogło nastąpić przy wykorzystaniu kapitału rezerwowego czy zapasowego i wtedy niewymagane było wydanie nowych udziałów/akcji, jak przy standardowej procedurze w tym przedmiocie. Rozważana też była opcja wyłączenia części akcji wynikających z różnic między przeliczeniem udziałów akcji/udziałów a kapitału zakładowego, a następnie ich dystrybucja w formie np. praw subskrypcyjnych. Pomysł ten jednak nie został wdrożony, ze względu na zbyt daleko idące problemy formalne i znaczne koszty takiej operacji.

Wartość jednego udziału w spółkach niemieckich, nominowana w markach wynosiła 5 marek albo wielokrotność tej kwoty. Po wprowadzeniu euro nominalna wartość udziału mogła wynosić 1 euro albo wielokrotność tej kwoty. Przeliczenie *par value* praktycznie zawsze związane było z koniecznością zmiany wartości przeliczenia kapitału zakładowego.

Alternatywą w tym przypadku była renominacja na zasadzie utworzenia udziałów *no-par value shares* (NPV) - udziałów, które nie miały ściśle określonej wartości w stosunku kapitału. W prawie niemieckim stosowny akt zaczął obowiązywać od 1 kwietnia 1998 r.

³⁶ ibidem

Ten sposób prowadził do określenia wartości w euro tylko kapitału zakładowego, a wszystkie udziały posiadały równą wartość. W odróżnieniu do udziałów *par value* udziałowiec nie miał na tym dokumencie uwidocznionej informacji o proporcjonalnym udziale w kapitale zakładowym. Sposób ten nie był związany ze zmianami w umowie spółki czy statucie. Był preferowanym przez kraje "pierwszej fali" sposobem przeliczenia na euro wartości związanych ze spółkami prawa handlowego.

Konkluzje

Proces przystosowania w zakresie instrumentów finansowych powinien rozpocząć się odpowiednio wcześniej. Pożądanym będzie ustalenie na poziomie ustawowym, odpowiednio wcześniej, minimalnych wartości nominalnych różnego rodzaju instrumentów finansowych, tak aby z dniem wprowadzenia euro przeliczenia w tym zakresie przebiegały płynnie. Obecnie wartość nominalna akcji w Polsce może wynosić 1 grosz. Z dniem wprowadzenia euro w Polsce, ta wartość będzie musiała wynosić co najmniej 1 eurocent. Biorąc pod uwagę obecny kurs euro wobec złotego, proste przeliczenie uwzględniające zasady zaokrąglania do pełnego eurocenta mogą generować błędy i negatywnie wpływać na proporcje udziałowe. Koniecznym będzie określenie wobec których instrumentów finansowych przeliczenia będą dokonywane z dokładnością większą niż do drugiego miejsca po przecinku.

Podobnie jak w przypadku konwersji wszelkich rachunków, niezbędnym będzie ustalenie zasad prowadzenia przystosowania instrumentów finansowych do euro, jak również zasad informowania uprawnionych podmiotów.

4. Przeliczenie na euro notowań historycznych

W zależności od celu analiz dokonywanych na podstawie danych historycznych możliwe są dwie zasady:

- dla porównań zjawiska w czasie, kursy historyczne należałoby przeliczyć po kursie konwersji;
- dla porównań zjawiska w jednym okresie, ale np. pomiędzy krajami, kursy historyczne należałoby przeliczyć zgodnie z obowiązującym w danym dniu kursem NBP.

Przykładowo, Narodowy Bank Słowacji przelicza dane historyczne według kursu konwersji. Z uzyskanych informacji wynika, iż wiele podmiotów utrzymuje dwie bazy danych, jedną z danymi historycznymi przeliczonymi po kursie konwersji i drugą z danymi w walucie narodowej (do dnia wprowadzenia euro), a późniejsze już w euro.

Należy tu jednak zaznaczyć, iż niektóre dane historyczne powinny zostać utrzymane w walucie oryginalnej. Dotyczy to szczególnie danych utrzymywanych w celach sprawdzenia ich poprawności do celów audytowych i podatkowych.

Na Słowacji przyjęto zasadę „nie ma zakazu i nie ma nakazu”, pozostawiając tę kwestię do decyzji każdej instytucji. Dopuszczono możliwość prowadzenia podwójnej sprawozdawczości od dnia ustalenia nieodwołalnego kursu konwersji.

Podobnie sytuacja wyglądała na Malcie. Do określenia, które dane historyczne wymagają konwersji zobligowane były pojedyncze podmioty. Decyzję w tym przedmiocie podejmowano w oparciu o analizę korzyści i kosztów przeliczenia. Rozróżniono cel porównawczy konwersji oraz cel operacyjny. Ten drugi wynikał np. z faktury, której kwota przedstawiona była w walucie krajowej, a płatności dokonywano po dniu wprowadzenia euro. Konwersję należało dokonywać według kursu konwersji oraz zgodnie z zasadami zaokrąglania. Przyjęto *modus operandi*, polegający na tym, że przeliczenia nie wykonywano w stosunku do danych starszych niż sprzed 4 lat od wprowadzenia euro. Zalecono również, aby utrzymywano dane w oryginalnej walucie i mogły być one w każdej chwili dostępne. Giełda papierów wartościowych na Malcie była zobligowana do przedstawienia w euro notowań sprzed dnia wprowadzenia euro, od 2003 r. włącznie.

Sprawozdania finansowe za okres do końca 2007 r. należało składać przy uwzględnieniu waluty krajowej. Jeżeli takie sprawozdanie składanie było po 31 grudnia 2008 r., wartości mogły być określone w euro. W przypadku, gdy okres podlegający sprawozdaniu przekraczał dzień wprowadzenia euro, sprawozdanie można było złożyć tylko uwzględniając wartości w euro.³⁷

Na Cyprze zdecydowano, aby finansowe dane historyczne utrzymywane były w walucie krajowej (funtach cypryjskich), głównie ze względu na potrzeby podatkowe, stosunki pracownicze i związane z tym należne świadczenia, czy też cele audytowe. W razie konieczności przedstawienia tych kwot w euro, stosuje się przeliczenie według oficjalnego kursu konwersji.³⁸

Konkluzje

Wydaje się, iż odpowiednim będzie pozostawienie swobody instytucjom finansowym w zakresie wyboru waluty przy prowadzeniu danych historycznych. Wpływa na to również racjonalizacja kosztów poszczególnych instytucji. Bez względu na ostatecznie zastosowane rozwiązanie dotyczące zakresu przeliczeń, uzasadnione wydaje się jednak, aby instytucje sektora finansowego gwarantowały dostępność danych w formie oryginalnej (tj. w walucie transakcji, przed przeliczeniem).

³⁷ *Guidelines for the conversion of past data related to the euro changeover process*. Guideline: NECC/0002/06

³⁸ *National Changeover Plan. From the pound to the euro* (revised), August 2007, Minister of Finance, Central Bank of Cyprus

5. Dostosowania stóp procentowych i wskaźników

Naczelną zasadą związaną ze zmianą waluty i przeliczeniem m. in. sald rachunków bankowych, umów kredytowych i innych instrumentów finansowych jest zasada ciągłości umów. W przypadku produktów, których wartość uzależniona jest od stóp i wskaźników krajowych, przystosowanie do nowej waluty związane jest z zastąpieniem tych stóp i wskaźników ich odpowiednikami obowiązującymi w strefie euro.

Na Słowacji stopy referencyjne BRIBOR, BRIBID i SKONIA zostały zastąpione odpowiednio przez EURIBOR, EURIBID i EONIA, a stopy Narodowego Banku Słowacji ich odpowiednikami Europejskiego Banku Centralnego.³⁹ W ustawie horyzontalnej sprecyzowano, że jeżeli w warunkach umowy, regulaminach, umowach, decyzjach administracyjnych czy innych dokumentach prawnie wiążących następuje odniesienie do stóp procentowych Narodowego Banku Słowacji albo innych wskaźników narodowych, stopy i wskaźniki te będą uważane za właściwe dla strefy euro.⁴⁰

W związku z wprowadzeniem euro na Cyprze zastosowanie miały natomiast następujące zasady:⁴¹

- w przypadku instrumentów o stałym oprocentowaniu stopa procentowa do wygaśnięcia umowy nie ulegała zmianie;
- w przypadku instrumentów, których oprocentowanie było oparte o zmienną stopę procentową cypryjskiego rynku międzybankowego (NIBOR), jako stopę odniesienia zastosowano analogiczną stopę europejskiego rynku międzybankowego (EURIBOR);
- w przypadku instrumentów, których oprocentowanie było oparte o stopy cypryjskiego banku centralnego, jako punkt odniesienia zastosowano analogiczne stopy Europejskiego Banku Centralnego;
- w przypadku instrumentów, których oprocentowanie było oparte o stopy procentowe lub indeksy wyżej niewymienione, a odnoszące się do rynku cypryjskiego, zastosowano stopy obliczane w oparciu o analogiczne wartości dla strefy euro.

Słoweńska ustawa horyzontalna⁴² stanowiła, iż w przypadku umów, których odsetki obliczano w oparciu o międzybankową stopę referencyjną SITIBOR, naliczanie od dnia wprowadzenia euro następowało w oparciu o europejską stopę referencyjną EURIBOR. Zasada ta obowiązywała, jeżeli strony nie umówiły się inaczej.

Również doświadczenia innych państw strefy euro pokazują, że w przypadku produktów, których oprocentowanie przed wprowadzeniem euro bazowało na stopach i wskaźnikach krajowego rynku pieniężnego, zastosowano odpowiedniki tych stawek dla rynku strefy euro (w przypadku Polski oznaczałoby to zastąpienie WIBOR3M przez EURIBOR3M). W przypadku kredytów, marża bankowa, wyrażona w punktach procentowych dodawanych do wartości referencyjnej, powinna być pozostawiona bez zmian, zgodnie z zasadą ciągłości umów.

Konkluzje

Przystosowania Polski w tym zakresie powinny skupić się na ustaleniu na poziomie ustawowym zasad zastąpienia stóp i wskaźników, jak również wyrażeniu zasady ciągłości umów.

³⁹ *National Euro Changeover Plan for the Slovak Republic* (update April 2008), Narodna Banka Slovenska

⁴⁰ Art. 17 *Act on the Introduction of the Euro in the Slovak Republic*, Act No. 659/2007

⁴¹ D. Witkowski, *Przygotowanie sektora finansowego do wprowadzenia euro*, Europracowania, Ministerstwo Finansów, marzec 2010.

⁴² *Euro Adoption Act Slovenia (ZUE)*, 2006, nr 450-05/06-7/4

6. Podwójna ekspozycja kwot pieniężnych w sektorze usług finansowych

Podwójna ekspozycja cen jest istotnym narzędziem dla klientów instytucji finansowych, jak i klientów innych podmiotów świadczących różnego rodzaju usługi. Przede wszystkim pozwala na zapoznanie się społeczeństwa z kursem konwersji oraz daje pewnego rodzaju kontrolę ekonomiczną przed nieuzasadnionym podnoszeniem cen. Szerokie spektrum świadczonych przez instytucje finansowe usług (bankowość elektroniczna, płatności bezgotówkowe, bankomaty) wymaga, aby i te obszary były objęte obowiązkiem podwójnej ekspozycji cen. Wydaje się iż, obecne możliwości techniczne pozwalają zapewnić ten obowiązek.

Należy zaznaczyć, iż podwójna ekspozycja powinna obowiązywać zarówno przed dniem wprowadzenia euro, jak również po tym dniu. Komisja Europejska wskazuje, że okres obowiązkowej podwójnej ekspozycji cen powinien rozpocząć się możliwie szybko po ustaleniu przez Radę UE nieodwołalnego kursu konwersji i trwać minimalnie 6 miesięcy, a maksymalnie 1 rok po wprowadzeniu euro. Jednocześnie odradza się rozpoczęcie okresu podwójnej ekspozycji cen przed ustaleniem ostatecznego kursu wymiany waluty narodowej na euro.⁴³

Rozwiązania stosowane przez poszczególne kraje prezentowały się następująco.

Słowacja

Zgodnie z ustawą horyzontalną⁴⁴ stosowanie podwójnej ekspozycji cen obowiązywało w okresie od 1 miesiąca od dnia ustalenia oficjalnego kursu konwersji do 1 roku od dnia wprowadzenia euro (tj. od 24 sierpnia 2008 r. do 31 grudnia 2009 r.). Dotyczyło to zarówno podawania cen w formie pisemnej, jak również w formie elektronicznej i odnosiło się do wszelkich wartości, tj. należności finalnej, cen jednostkowych czy poszczególnych kwot. Informacje te musiałby być uwzględnione we wszelkiego rodzaju cennikach, taryfikatorach, ofertach, które były stosowane przez dane instytucje. W stosunku do informacji o cenach umieszczanych w internecie, wystarczające było umieszczenie w sposób odpowiednio widoczny i łatwy w obsłudze, kalkulatora automatycznie przeliczającego wartości wyrażone w narodowej walucie na euro. W stosunku do cen eksponowanych na fakturach, umowach, rachunkach, potwierdzeniach z bankomatu, czy wyciągach z rachunku bankowego, obowiązek podwójnej ekspozycji cen odnosił się do wartości ostatecznej sumy.

W stosunku do instytucji finansowych regulacja Narodowego Banku Słowacji⁴⁵ określała dodatkowe, odmienne od ogólnie określonych, zasady podwójnej ekspozycji cen. M. in. w przypadku komunikowania się za pomocą środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość, obowiązek ten odnosił się wyłącznie do stosowania podwójnej ekspozycji za pomocą tego środka. Gdy komunikacja odbywała się telefonicznie, obowiązek podania cen w podwójny sposób następował tylko na żądanie klienta. Ponadto obowiązek nie był stosowany przy komunikacji za pośrednictwem SMS.

Wobec wyjściowej ceny wzajemnych jednostek uczestnictwa, bieżącej wartości akcji, bieżących wartości certyfikatów uczestnictwa, stosowanie podwójnej ekspozycji cen miało odniesienie do każdej jednostki, gdzie wartość wyrażona w euro podawana była z dokładnością do 6 miejsca po przecinku, a w walucie narodowej do czwartego miejsca po przecinku. W stosunku do nominalna wartość papierów wartościowych, z wyłączeniem tych, które były wydane w okresie między dniem ustalenia oficjalnego kursu konwersji a dniem wprowadzenia euro, zasadą było iż nie musiały prezentować cen w dwóch

⁴³ Zalecenie Komisji z dnia 10 stycznia 2008 r. dotyczące środków ułatwiających przyszłe przejście na euro, Dz. U. L 23 z dnia 26 stycznia 2008 r.

⁴⁴ Act on the Introduction of the Euro in the Slovak Republic, Act No. 659/2007

⁴⁵ Decree of the National Bank of Slovakia of 10 June 2008 No. 221/2008 Coll. laying down certain rules for the dual display of certain prices, payments and other amounts applicable to the financial market and services of financial institutions in the area of banking, capital market, insurance and pension saving

walutach. Nie dotyczyło to wyrażania wartości papierów wartościowych podawanych do publicznej wiadomości, jak i tych, których wartość stanowiła sumę określoną w wyciągu z rachunku.

W stosunku do bankowości elektronicznej, obowiązek podwójnej ekspozycji cen istniał, jeżeli instytucja finansowa, na co najmniej miesiąc przed dniem wprowadzenia euro oraz w ciągu I kwartału od dnia wprowadzenia euro nie zapoznała w formie pisemnej klienta o stanie konta, wyrażonego w dwóch walutach.

Podwójna ekspozycja cen obowiązkowo musiała być stosowana we wszelkiego rodzaju cennikach, ofertach i innych dokumentach określających stosowne opłaty.

W stosunku do wykazu (przypadków prowadzenia) obowiązkowych oddzielnych zestawień, w tym m. in. lokat, inwestycji, zgromadzonych funduszy, obowiązek podwójnej ekspozycji cen odnosił się do co najmniej początkowego i końcowego stanu.

W przypadku korzystania z bankomatów, podwójna ekspozycja cen powinna być wyrażona na potwierdzeniu dokonania transakcji.

W zakresie pism stosowanych przez instytucje finansowe np. wezwania do zapłaty, określające wartość świadczenia z ubezpieczenia, czy też należne składki ubezpieczeniowe, wystarczające było podwójne wyrażenie ostatecznej wartości.

Słowenia

Na mocy ustawy o podwójnej ekspozycji cen⁴⁶ zastosowano zalecane stosowanie przedstawiania cen jednocześnie w walucie krajowej oraz euro już przed ustanowieniem oficjalnego kursu konwersji - od 1 marca 2006 r. Obowiązek stosowania podwójnej ekspozycji cen, z euro przeliczonym zgodnie z oficjalnym kursem konwersji, nastąpił z dniem 1 lipca 2006 r.

Analogicznie jak w słowackiej ustawie horyzontalnej, określone zostały obszary, gdzie obowiązek stosowania podwójnej ekspozycji cen był konieczny oraz obszary działalności wyłączone spod tego obowiązku. Wyłączono obowiązek w stosunku do znaczków pocztowych, a także wobec cyfrowych wyświetlaczy, które mogły wyrażać tylko cenę główną. W przypadku wystawiania faktury za określone dobra lub usługi, obowiązek podwójnej ekspozycji cen odnosił się do sumy końcowej. W przypadku, gdy przedsiębiorca prowadził działalność związaną z obsługą przekazów pieniężnych za towary i usługi, przedstawienie ceny w obu walutach odnosiło się do ostatecznej sumy określonej na fakturze, a przekaz pieniężny mógł określać tylko kwotę wyrażoną w głównej walucie.

Renominowana suma określona w euro ulegała zaokrągleniu do najbliższego eurocenta, gdzie zaokrąglenie w górę stosowano od cyfry o wartości 5 włącznie, ulegającej zaokrągleniu.

Cypr

Cypryjska ustawa wprowadzająca euro⁴⁷ określiła, iż obowiązek stosowania podwójnej ekspozycji cen powstawał w miesiącu następującym po miesiącu, w którym określono oficjalny kurs konwersji, a kończył się po 6 miesiącach od dnia wprowadzenia euro. Obowiązek ten stosowano m. in. do kwot stanowiących finalną cenę określonego towaru lub świadczonych usług, zawierającą wartość podatku VAT, która

⁴⁶ *Act On The Dual Display Of Prices In Tolars And Euros (ZDOCTE)*, 2005, nr 312-01/05-4/2

⁴⁷ *Adoption of the Euro Law of 2007*, publ. Official Gazette App.I(1) L. 77(1)/2007

przedstawiona była na metkach, bonach towarowych, kuponach rabatowych, w cennikach, przetargach, ofertach czy też w sytuacjach gdy cena nawiązywała w jakikolwiek sposób do reklamy.

W przypadku kwot eksponowanych na rachunkach lub fakturach, tylko całkowita kwota musiała być wyrażona w obu walutach. Gdy rachunek lub faktura wystawiane były w zakresie detalicznej sprzedaży towarów czy usług, dokumenty te zawierały pełny sześciocyfrowy oficjalny kurs konwersji.

Ponadto sprzedawcy zobligowani byli do umieszczenia w widocznym miejscu wartości oficjalnego kursu wymiany oraz stosownej tabeli przeliczeniowej. Przedstawiała ona odpowiednie banknoty i monety obu walut wraz z odpowiednimi wartościami nominowanymi w walucie przeliczanej.

Malta

Okres obowiązkowej podwójnej ekspozycji cen na podstawie oficjalnego kursu konwersji, zgodnie z założeniami przewidzianymi w narodowym planie⁴⁸, powinien rozpocząć się z dniem 1 lipca 2007 r. i trwać do 30 czerwca 2008 r. Podobnie jak w Słowenii, przed powyższym okresem podmioty mogły stosować dobrowolną podwójną ekspozycję.

Obowiązkowa podwójna ekspozycja miała zastosowanie do wszelkich oferowanych lub świadczonych usług albo sprzedaży towarów. Gdy na daną cenę składały się różne wartości, wartość ostateczna powinna być prezentowana w obu walutach. Jeżeli wartość prezentowana w walucie krajowej była wyrażana z dokładnością do 3 miejsca po przecinku, wartość wyrażona w euro powinna być prezentowana w ten sam sposób.⁴⁹

W przypadku usług bankowych podwójna ekspozycja cen była obowiązkowa wobec:

- wartości zdeponowanych pieniędzy lub czeków na kontach bieżących lub oszczędnościowych,
- wypłat gotówkowych z kont,
- zamknięcia kont,
- wyświetlaczy bankomatów,
- taryfikatorów i informacji o wszelkich opłatach, również tych zamieszczanych na stronach internetowych (z wyłączeniem bankowości internetowej),
- sald końcowych prezentowanych na wyciągach.

W stosunku do towarzystw ubezpieczeniowych, obowiązek stosowania podwójnej ekspozycji cen, ponad ogólne zasady, dotyczył wartości umieszczanych w polisach, określających: wartość składki ubezpieczeniowej, sumy głównej, wartości renty, wartości sumy ubezpieczeniowej oraz na wszelkich opłatach wpływających na wartość składki i sumy ubezpieczeniowej.

Wyłączenia obowiązku stosowania podwójnej ekspozycji cen dotyczyły relacji i transakcji pomiędzy przedsiębiorcami lub świadczonych na ich rzecz, elektronicznych punktów systemów sprzedaży świadczonych przez banki komercyjne na rzecz placówek handlowych, rachunków fiskalnych generowanych przez kasy fiskalne, urzędzeń i wyświetlaczy, które mogły prezentować tylko jedną walutę, a koszty ewentualnego przystosowania przewyższały korzyści płynące z podwójnej ekspozycji, reklam

⁴⁸ *Final Master Plan for the Euro Changeover in Malta*, National Euro Changeover Committee, July 2007

⁴⁹ *Euro Adoption (Dual Display and Euro Pricing) Regulations*, 2007 L.N. 4 of 2007 EURO ADOPTION ACT (CAP. 485)

telewizyjnych, automatycznych głosowych systemów informujących o cenach, jak również gdy w skutek wyjątkowych okoliczności udzielono zgody na brak obowiązku stosowania podwójnej ekspozycji cen.

Estonia

Podwójna ekspozycja cen była obowiązkowa od 1 lipca 2010 r. i trwała do 30 czerwca 2011 r. Dotyczyło to wszelkich cen odnoszących się do oferowanych dóbr czy usług, prezentowanych na metkach, w cennikach, etc. Zasada ta dotyczyła również sprzedaży i usług świadczonych w e-handlu. Możliwe było zamieszczenie na stronie przedsiębiorcy stosownego kalkulatora, automatycznie przeliczającego wartość z waluty wiodącej.⁵⁰

Kraje, które wprowadziły euro do 2002 r.

Podwójna ekspozycja cen w tym okresie była jedynie zaleceniem Komisji. W poszczególnych krajach przedział stosowania tego zalecenia szacował się średnio od 40%-60% wśród przedsiębiorców. Jedynie w Austrii istniała regulacja, która miała charakter wiążący w zakresie stosowania podwójnej ekspozycji cen od 1 grudnia 2001 r. z pewnymi wyłączeniami.

Konkluzje

Z punktu widzenia przystosowań do nowej waluty, jednym z najistotniejszych aspektów jest pełna świadomość społeczeństwa odnośnie do zasad związanych z przyjęciem euro. Podwójna ekspozycja cen pozwala zapoznać społeczeństwo z kursem wymiany, czyniąc zastosowane zasady przeliczenia na nową walutę przejrzystymi.

Zapisy prawne dotyczące podwójnej ekspozycji cen będą się odnosiły również do instytucji sektora finansowego. Dotyczy to zarówno umów, jak również innych dokumentów (regulaminów, ofert, cenników, wyciągów z rachunków), obszaru bankowości elektronicznej, potwierdzeń wydawanych z bankomatów i terminali POS (ang. point of sales). W celu minimalizacji kosztów zaleca się sprawdzenie, czy nowe systemy informatyczne w przedsiębiorstwach sektora finansowego (w przypadku ich wymiany, bądź aktualizacji) uwzględniają możliwość implementacji podwójnej ekspozycji cen. Zastosowanie podejścia wyprzedzającego pozwoli na uniknięcie dodatkowych obciążeń finansowych w okresie zamiany waluty.

⁵⁰ Estonia's National Changeover Plan. Version no 8, April 2010

7. Przystosowania w zakresie obrotu bezgotówkowego (karty płatnicze, terminale POS, bankomaty, przelewy)

7.1 Przystosowanie bankomatów

W większości krajów przystępujących do strefy euro, w tym w Niemczech, Słowacji, na Cyprze dostosowanie bankomatów w zdecydowanej mierze następowało w pierwszym dniu obowiązywania nowej waluty (100 % przystosowanie na Słowacji – ok. 2200 bankomatów, i na Cyprze – ok. 550 bankomatów). Gdy z różnych względów poziom dostosowania kształtował się w tym dniu na niższym poziomie, praktycznie wszelkie trudności rozwiązywane były niezwłocznie (sklejone banknoty, problemy techniczne, opóźnienia związane z przerwą noworoczną przy bankomatach znajdujących się w zamkniętych na ten okres centrach handlowych), a do końca pierwszego tygodnia (np. Belgia, Finlandia) lub do 12 dnia (Włochy) od dnia wprowadzenia euro, poziom dostosowań kształtował się już na poziomie 100 %.

Dodatkowo większość krajów przystosowała tak algorytmy, aby w pierwszej kolejności wydawane były banknoty niższej wartości. Dostosowania w sferze zaopatrzenia i zmiany na poziomie informatycznym w wielu krajach rozpoczynały się przed dniem wprowadzenia euro. Wyjątkiem w tej sferze była Finlandia, gdzie korzystanie przez społeczeństwo z bankomatów jest bardzo popularne, a wcześniejsze przystosowanie do euro i „zamrożenie” wypłat fińskich marek w ostatnich dniach grudnia 2001 r. byłoby niepożądane⁵¹. Mimo krytyki Komisji Europejskiej w tym przedmiocie, opóźnienie tego dostosowania nie trwało długo, gdyż do dnia 4 stycznia 2002 r. wszystkie bankomaty zostały przystosowane do euro. Jak ukazuje przykład Słowenii, gdzie dostosowanie w tej sferze zasadniczo nie sprawiło większych kłopotów, koniecznym może okazać się stworzenie ogólnego planu działania składającego się z planów wykreowanych dla praktycznie każdego bankomatu osobno. Wpływa na to wiele czynników, takich jak: różnorodność dostawców usług, brak jednolitego oprogramowania, usytuowanie i częstość korzystania (może być wzmożone w pierwszych dniach obowiązywania euro). Takie podejście i przygotowanie swoistego rodzaju planów awaryjnych na wypadek wcześniej rozpoznanych zagrożeń pozwoliło instytucjom w Słowenii na szybką reakcję i eliminowanie błędów, które się pojawiły.

7.2 Terminale POS

Przystosowania terminali płatniczych POS w krajach przystępujących do strefy euro po 2002 r. nie przedstawiały zasadniczo większych trudności. W Słowenii w godzinach porannych system ten był już gotowy do realizacji transakcji w euro.⁵² Jeszcze krócej, bo o północy pierwszego dnia wprowadzenia euro miało to miejsce na Cyprze, a na Słowacji przystosowanie zakończyło się o godzinie 2.00. Dodatkowo wydłużony został maksymalny czas realizacji płatności z dwóch do trzech dni. Jednak główny problem upatruje się w przystosowaniu, jakie należy wykonać bezpośrednio na terminalu. Z tego względu cała operacja jest czasochłonna⁵³. A biorąc pod uwagę fakt, iż większość sklepów i usługodawców jest zamknięta 1 stycznia, faktyczne dostosowanie terminali POS może nastąpić z kilkudniowym opóźnieniem. W Słowenii terminale znajdujące się w ważniejszych punktach handlowo - usługowych (supermarkety, galerie handlowe) zostały dostosowane 3 stycznia 2007 r., natomiast te usytuowane w drobniejszych punktach, również ze względu na problemy z identyfikacją miejsca ich położenia, jeszcze później⁵⁴.

⁵¹ *Practical Issues Arising from the Euro: May 2002*, Bank of England

⁵² Review of the Slovenian changeover to the euro, Final Report, Deloitte Consulting, 27 August 2007

⁵³ Problem poruszony przez autorów raportu ws. przyjęcia euro przez Słowenię, dokonanego przez firmę Deloitte

⁵⁴ *ibidem*

Słowacja

W zakresie przystosowania terminali do obsługi płatności bezgotówkowych, znaczny rozwój technologiczny przyczynił się do tego, iż operacja ta mogła w całości zostać wykonana bez przeprowadzenia stosownych zmian bezpośrednio na terminalu. Do godziny 2:00 dnia 1 stycznia 2009 r. wszystkie terminale zostały przystosowane do nowej waluty.⁵⁵

W przypadku dokonywania transferów pieniężnych nominowanych w walucie narodowej za pośrednictwem bankowych systemów rozliczeniowych oraz pocztowych systemów rozliczeniowych, gdy zlecenie nastąpiło przed dniem obowiązywania euro, a finalizacja procesu następowała po tym dniu, istniał obowiązek renomacji tej kwoty na euro. Wobec tego, proces rozliczenia został tutaj wydłużony z 2 do 3 dni roboczych.

W zakresie przygotowania technicznego systemów rozliczeniowych oraz rynków regulowanych, w tym giełdy papierów wartościowych, zmiany te zostały dokonane w trakcie przerwy technicznej na przełomie 2008 i 2009.

Malta

Płatności elektroniczne nominowane w walucie krajowej były akceptowane tylko w przypadku żądania złożonego do dnia 31 grudnia 2007 roku. Płatności, takie jak stałe polecenia przelewu, po dniu wprowadzenia euro były automatycznie konwertowane i uznawane za płatności w euro.⁵⁶

Austria

Centralny system obsługujący terminale POS i bankomaty nie funkcjonował należycie przed południem 2 stycznia 2002 r. co wymusiło przerwę w jego działaniu. Wiązało się to z przypadkami, gdy liczba operacji przekraczała 1000 na minutę. Problem szybko zidentyfikowano i rozwiązano w ciągu 65 minut.⁵⁷

Przystosowania bankomatów w placówkach bankowych dokonano tuż po północy 31 grudnia 2001 r. Te usytuowane poza placówkami przekonwertowano w ciągu dwóch przerw w dniu 31 grudnia 2001 r. pierwszej o godz. 16.30 i drugiej o godz. 18.00. Sam proces przystosowania trwał nie więcej niż godzinę, a tylko dostosowanie kilku bankomatów wymagało rozwiązania poważniejszych problemów technicznych.

W celu ułatwienia całego procesu przystosowawczego do euro, państwowa kampania informacyjna skupiała się również na promocji obrotu bezgotówkowego. Nawet banki oferowały klientom instalację terminali POS na dogodniejszych warunkach. Efektem był wzrost obrotu bezgotówkowego o 30 % i był to najwyższy wzrost spośród krajów przystępujących do euro do 2002 r.⁵⁸

Belgia

70% terminali POS przystosowano do euro w dniu 1 stycznia 2002 r. w, pozostałe - do dnia następnego. Komisja ds. Euro (*The Commission for the Euro*) zalecała stosowanie płatności bezgotówkowych w jak

⁵⁵ *National Euro Changeover Plan for the Slovak Republic* (update April 2008), Narodna Banka Slovenska

⁵⁶ *Final Master Plan for the Euro Changeover in Malta*, National Euro Changeover Committee, July 2007

⁵⁷ *Practical Issues Arising from the Euro: May 2002*, Bank of England

⁵⁸ *ibidem*

największej liczbie przypadków. Jednakże w pierwszych dniach 2002 r. odnotowano spadek korzystania z kart, gdyż Belgowie chcieli wypróbować nową walutę w gotówce.⁵⁹

Francja

Problemy związane z używaniem terminali POS wiązały się z faktem obowiązywania okresu przejściowego. Część terminali w grudniu 2001 r. było przestawionych na euro, a część nie. Sprzedawcy nie zawsze pamiętali, którą walutę obsługuje terminal, ale banki były upoważnione do dokonania automatycznej korekty. Z dniem 1 stycznia 2002 r. problemy te stały się nieaktualne. Odnotowano kilka przypadków, gdy jeden bank (program obsługujący rozliczanie transakcji bezgotówkowych) błędnie dokonał rozliczeń transakcji dokonanych za pośrednictwem terminali POS, zleconych w końcu grudnia 2001 r., gdy obowiązującą walutą był frank, a rozliczonych po 1 stycznia 2002 r., w czasie obowiązywania już waluty euro. System nie wykonał prawidłowo stosownej konwersji, przeliczając uprzednio nominowaną wartość we frankach na tę samą kwotę, jednak nominowaną w euro. Problem ten szybko wyjaśniono.⁶⁰

W pierwszych 2-3 tygodniach częściowo odnotowano spadek w ilości płatności bezgotówkowych. Efektem tego był fakt, iż społeczeństwo chciało w ten sposób pozbyć się gotówki, unikając kolejek w bankach przy wymianie waluty, czy deponowaniu pieniędzy na koncie. Ogólnie jednak w całym styczniu 2002r. ilość płatności bezgotówkowych zwiększyła się.

Niemcy

Przystosowanie bankomatów zakończono 1 stycznia 2002 r. Problemy pojawiały się ze starszymi bankomatami.

7.3 Systemy płatnicze

Utworzenie strefy euro spowodowało powstanie paneuropejskiego systemu rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym - TARGET. System ten był jedynym wspólnym systemem umożliwiającym dokonywanie wysokokwotowych rozliczeń międzybankowych w euro. Funkcjonował on od początku 1999 r., a od listopada 2007 r. zaczęła funkcjonować nowa generacja tego systemu - TARGET2. Dostosowanie do paneuropejskiego systemu rozliczeń wymagało przystosowania krajowych systemów rozliczeń. Warto zauważyć, iż obecnie również w Polsce prowadzony przez NBP system TARGET2-NBP jest uczestnikiem TARGET2, a trwają prace związane z dalszą integracją innych systemów⁶¹.

Na Słowacji rozliczenia wszystkich płatności bezgotówkowych odbywały się za pośrednictwem systemu SIPS, prowadzonego przez Narodowy Bank Słowacji. Jego pełna migracja do TARGET2 nastąpiła z dniem wprowadzenia euro. W tym czasie dokonano odpowiednich zmian programowych. Narodowy Bank Słowacji został upoważniony do określenia planu dokonywania rozliczeń na przełomie 2008 i 2009 r.⁶² Wobec rozliczeń dokonywanych w ramach systemu SIPS obowiązek podwójnej ekspozycji cen nie obowiązywał.

⁵⁹ *Practical Issues Arising from the Euro: May 2002*, Bank of England

⁶⁰ *ibidem*

⁶¹ nbp.pl

⁶² *National Euro Changeover Plan for the Slovak Republic* (update April 2008), Narodna Banka Slovenska

Aktualizacja SIPS związana była z:

- transformacją systemu SIPS pozwalającą na wykonywanie rozliczeń płatności niskokwotowych,
- zbudowaniem mechanizmów rozrachunku pozwalających na przyłączenie transformowanego SIPS do TARGET2,
- implementacją zasad zaokrąglania kwot określonych w euro, należnych za obsługę systemu,
- implementacją waluty do mechanizmów kontrolnych SIPS,
- implementacją waluty euro do prowadzenia statysyk i sprawozdań SIPS.

Ustalono, iż warunkiem przyłączenia do TARGET2 przez jakiegokolwiek uczestnika będzie pozytywny wynik testów, weryfikujących zdolność techniczną i operacyjną pozwalający na współpracę z TARGET2.

Również w Estonii system obsługujący rozliczenia został w pełni zintegrowany ze standardami przewidzianymi dla kooperacji z TARGET2. Odpowiednio wcześniej przeprowadzono z uczestnikami systemu stosowne testy. Z dniem wprowadzenia euro zamknięto dotychczas obowiązujący system EP RTGS, który rozliczał płatności międzybankowe, transakcje gwarancyjne, rozliczenia detaliczne, czy też transakcje na giełdzie papierów wartościowych. Jego funkcje zostały przeniesione na system TARGET2-Eesti, w pełni kompatybilny z paneuropejskim systemem.

Na Cyprze system rozliczeń płatności wysokokwotowych prowadzony przez Cypryjski Bank Centralny od dnia 19 listopada 2007 r. został przyłączony do TARGET2. Ostatnie testy związane z pełną integracją rozpoczęto w maju 2007 r.⁶³

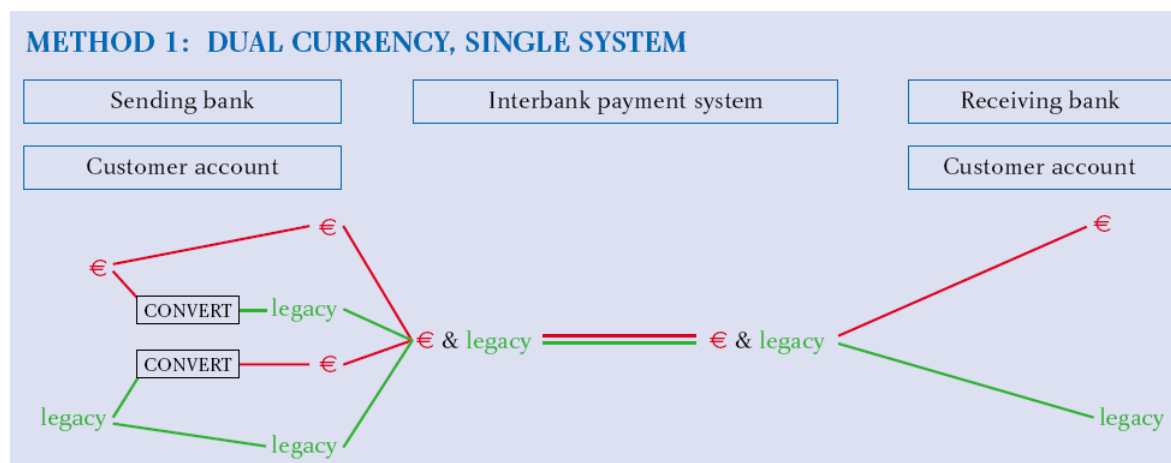
Poniżej przedstawione zostały metody rozliczania płatności w okresie przejściowym stosowane przez kraje „dwunastki” tworzące strefę euro wraz z analizą możliwości ich implementacji w Polsce oraz sposoby rozliczania płatności w przypadku przyjęcia scenariusza *big bang*.

Sposób rozliczania płatności wg scenariusza z okresem przejściowym: metoda 1

Metoda 1 polegała na prowadzeniu dwuwalutowego systemu płatności detalicznych. Klient banku miał możliwość dokonywania płatności zarówno w euro, jak i w walucie krajowej (zgodnie z zasadą „brak nakazu, brak zakazu”). Bank wysyłający komunikat płatniczy w imieniu klienta podawał w jego treści wartość transakcji zarówno w euro, jak i w walucie krajowej. Następnie system przetwarzał ww. płatność, zaś bank ją odbierający (w zależności od waluty, w której prowadzony był rachunek jego klienta) księgował odpowiednią wartość na rachunku klienta w euro bądź w walucie krajowej. Sposób rozliczania płatności wg metody 1 przedstawia schemat nr 1.

⁶³ *National Changeover Plan. From the pond to the euro* (revised), August 2007, Minister of Finance, Central Bank of Cyprus

Schemat nr 1. Rozliczanie płatności detalicznych wg metody 1

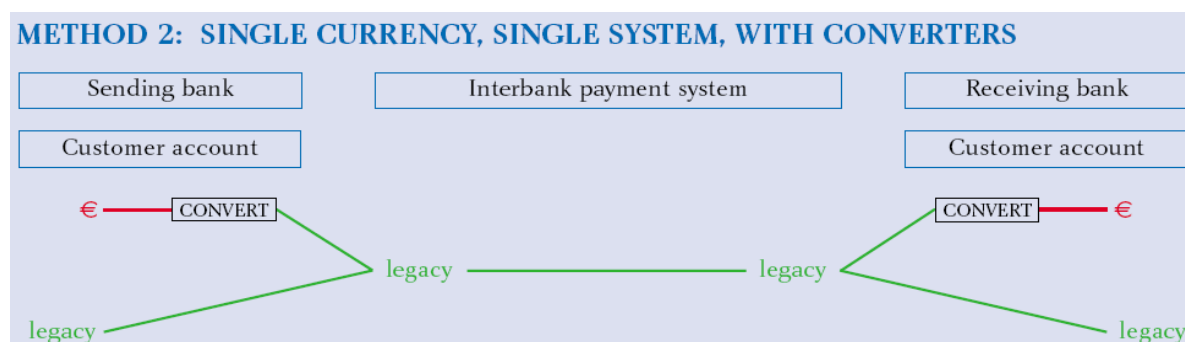

Źródło: „Practical Issues Arising from The Euro”, Bank of England, Grudzień 2001 r.

Sposób rozliczania płatności wg scenariusza z okresem przejściowym: metoda 2

Metoda 2 polegała na prowadzeniu systemu płatności detalicznych w jednej walucie (w euro bądź krajowej) z mechanizmem konwersji na wejściu i na wyjściu z systemu. Jak widać na schemacie nr 2, jeśli klient banku dokonywał płatności w euro, jego bank konwertował płatności na wejściu do systemu na walutę krajową. Następnie system przetwarzał ww. płatność, zaś bank ją odbierający dokonywał ponownej konwersji płatności (w sytuacji gdy rachunek klienta prowadzony był w euro) i księgował odpowiednią wartość na rachunku klienta. W sytuacji gdy rachunek klienta prowadzony był w walucie krajowej, nie było konieczności dokonywania takiej konwersji. Jak już wyżej wspomniano, walutą rozliczeniową systemu mogło być zarówno euro, jak i waluta krajowa.

Schemat nr 2. Rozliczanie płatności detalicznych wg metody 2

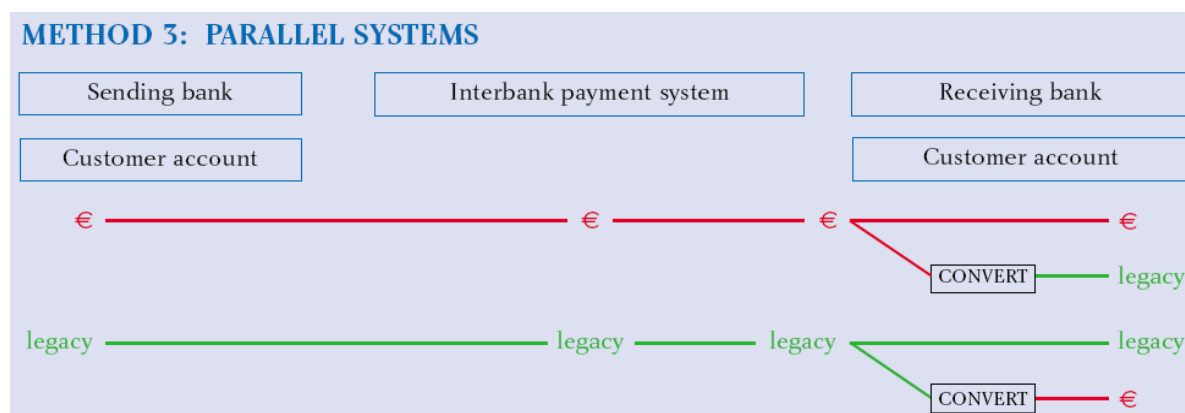
Źródło: „Practical Issues Arising from The Euro”, Bank of England, Grudzień 2001 r.

Sposób rozliczania płatności wg scenariusza z okresem przejściowym: metoda 3

Metoda 3 polegała na prowadzeniu równoległe systemów płatności detalicznych w euro, jak i walucie krajowej. W praktyce oznaczało to realizowanie płatności dokonywanych w walucie krajowej w systemie prowadzonym w walucie narodowej. Płatności dokonywane w euro były realizowane zaś w systemie prowadzonym w walucie euro. Jak pokazuje schemat nr 3, bank odbierający płatność dokonywał ewentualnej konwersji płatności (w zależności od waluty rachunku klienta). Na koniec każdego dnia

rozliczeniowego rozrachunek obu systemów przeprowadzany były jednak tylko w walucie euro na rachunkach typu RTGS prowadzonych w banku centralnym.

Schemat nr 3. Rozliczanie płatności detalicznych wg metody 3

Źródło: „Practical Issues Arising from The Euro”, Bank of England, Grudzień 2001 r.

Tabela: Metody rozliczania płatności detalicznych w poszczególnych krajach dwunastki w latach 1999-2002

	Method used to deal with two denominations (a)	Base currency of system since 1 January 1999 (a)	Conversion date to euro of base currency in system (b)	Central clearing of remaining legacy currency payments until
Austria	Method 3	Parallel euro and schilling	Not applicable	28 February 2002
Belgium	Method 2	Euro	1 January 1999	Not applicable
Finland	Method 2	Markka	1 January 2002	28 February 2002
France	Method 2 (method 3 for cheques until mid-2001)	Franc	17 February 2002	28 February 2002 (c)
Germany	Method 1	Euro and Deutsche mark	Not applicable	28 February 2002
Greece (from 2001)	Method 3 (method 2 for some cheques)	Parallel euro and drachma	Not applicable	28 February 2002
Ireland	Method 3	Parallel euro and Irish pound	Not applicable	30 June 2002 (d)
Italy	Method 3	Parallel euro and lira	Not applicable	28 February 2002
Luxembourg	Method 1	Euro and franc	Not applicable	28 February 2002
Netherlands	Method 2	Guilder	12 February 2001	1 April 2002
Portugal	Method 3	Parallel euro and escudo	Not applicable	28 February 2002
Spain	Method 3	Parallel euro and peseta	Not applicable	28 February 2002

Notes: (a) methods 1, 2 and 3 are defined in the text; (b) only relevant in case of method 2; (c) in regional clearing houses until end-February, and in the Paris clearing house until end-June 2002; (d) with strong encouragement to lodge Irish pound cheques by 9 February 2002

Źródło: „Practical Issues Arising from The Euro”, Bank of England, Grudzień 2001 r.

Konkluzje

Dokonanie odpowiednich przystosowań w zakresie obrotu bezgotówkowego (przystosowania kart płatniczych, terminali POS, bankomatów, systemów rozliczeń) będzie wymagało odpowiedniej analizy integracji obecnych urządzeń z walutą euro. Łączy się to również z analizą możliwości technicznych do dokonania stosownych zmian na urządzeniach. Jak wskazują przykłady państw, które wprowadziły euro po 2002 r. postęp technologiczny umożliwił dokonanie większości odpowiednich przystosowań zdalnie, na odległość.

W przypadku podjęcia decyzji o zastosowaniu w Polsce scenariusza madryckiego należy mieć na uwadze, że obecnie funkcjonujące w naszym kraju systemy płatności (zarówno detaliczne jak i międzybankowe) są systemami jednowalutowymi. W związku z tym wprowadzenie obsługi płatności w dwóch walutach przez te systemy (rozwiązanie wskazane w treści rozdziału jako metoda 1) wydaje się nieefektywne ze względu na konieczność przeprowadzenia bardzo dużych i kosztownych zmian w systemach informatycznych NBP, instytucji rozliczeniowych jak również banków. Ponadto, dokonane zmiany miałyby zastosowanie wyłącznie w okresie przejściowym, który w Polsce mógłby trwać krócej niż w krajach zakładających strefę euro.

Natomiast doświadczenia wszystkich państw wprowadzających euro wskazują, iż najwięcej problemów może powstać w dniach pomiędzy obowiązywaniem waluty krajowej a euro. Przede wszystkim dotyczy to rozliczeń, gdy żądania wprowadzane były przed dniem obowiązywania euro w walucie krajowej, a rozliczenia dokonywano po tym dniu w euro. Uniknięcie błędów będzie wymagało odpowiednio wczesnego stworzenia i przetestowania oprogramowań integralnych z euro.

8. Wewnętrzne dostosowania instytucji sektora finansowego (statystyki, sprawozdawczość, płace, itp.)

Na Słowacji Narodowy Koordynator zalecał, aby wszelkie instytucje, w tym również finansowe, utworzyły odpowiednie struktury robocze zajmujące się przystosowaniem do euro⁶⁴. Zalecenie to wydaje się tym bardziej uzasadnione, jeżeli weźmiemy pod uwagę wielopłaszczyznowość takiego przystosowania. Dotyczy to niezbędnych zmian w zakresie systemów informatycznych, spraw pracowniczych, relacji z klientami z uwzględnieniem obowiązków informacyjnych, przeprowadzenia niezbędnych szkoleń, czy też relacji z odpowiednimi organami podatkowymi.

Zmiany w zakresie systemów informatycznych, które dokonywane są w ciągu krótkiego okresu między ostatnimi dniami obowiązywania waluty krajowej a dniem wprowadzenia euro, mogą przyczynić się do wydłużenia czasu pracy banków. Na Słowacji konwersja systemów informatycznych trwała od 48 do 72 godzin. Przy czym dokonano tego w ciągu przerwy technicznej trwającej od godz. 21.00 w ostatnim dniu obowiązywania korony słowackiej do godz. 2.00 dnia 1 stycznia. Sama ta operacja jest wynikiem szczegółowo zaplanowanego, dobrze skoordynowanego i długiego procesu. Przede wszystkim jest to uzależnione od posiadanych systemów informatycznych, stopnia ich integralności z nową walutą, identyfikacji potrzeb co do zmian niezbędnych do przyjęcia euro (wymiana systemu gdy nie wystarczą niezbędne zmiany w istniejącym systemie). W jednym z raportów przygotowanych przez firmę Accenture⁶⁵, wskazano, że w przypadku jednego z największych banków na Słowacji prace dostosowawcze programów IT rozpoczęły się na dwa lata przed wprowadzeniem euro. Taki okres dostosowań umożliwił łagodne i bezkolizyjne przejście na nową walutę. Zalecane jest, by w przypadku Polski okres dostosowań był podobny dla wszystkich banków. Wielkość instytucji finansowych ma częściowe znaczenie, ponieważ duże banki owszem mają znaczącą skalę działalności i w związku z tym duży stopień skomplikowania systemów IT, ale jednocześnie odpowiednio bardziej rozbudowane departamenty IT. Natomiast mniejsze banki mając bardziej ograniczoną skalę działalności posiadają jednocześnie departamenty IT odpowiednio mniejsze. Dłuższy czas dostosowań jest również korzystny z punktu widzenia zarządzania kosztami. Daje możliwość odpowiedniego rozplanowania kosztów (budżetowania). Również organizacja niezbędnych szkoleń w sferze instytucji finansowych w zakresie przystosowania do nowej waluty trwała około 2-3 lata. Prace w tym zakresie rozpoczęto od ustalenia zakresu i potrzeb przedmiotowego szkolenia. W większości organizowane one były przez Narodowy Bank Słowacji i skupiały się na takich zagadnieniach jak prawne aspekty wprowadzenia euro, zmiany w systemach płatniczych. Dodatkowo organizowano również konferencje, na których przedstawiano aktualny postęp przygotowań do przyjęcia euro. Instytucje finansowe na Słowacji zaczęły w pełni przygotowywać się w 2007 r. Dotyczyło to zmian w systemach informatycznych, organizacji pierwszych szkoleń.

Przystosowanie Giełdy Papierów Wartościowych w Lublanie (*Ljubljana Stock Exchange*) wymagało zastosowania odpowiedniej przerwy w prowadzeniu wszelkich transakcji. Decyzja ta została podjęta w oparciu o rekomendacje Centralnej Korporacji Rozliczeniowej Papierów Wartościowych (*Central Securities Clearing Corporation*) oraz Stowarzyszenia Członków Giełdy Papierów Wartościowych (*Association of Members of the Securities Exchange*).⁶⁶ Pozwoliło to na przeprowadzenie płynnej i skutecznej konwersji na euro. Ostatnim dniem transakcji na giełdzie był 27 grudnia 2006 roku. Wszelkie zlecenia niewykonane do zamknięcia zostały anulowane przez system rozliczeniowy BTS. Od dnia 3 stycznia 2007 r. od godz. 7 rano wszyscy członkowie giełdy mieli możliwość złożenia nowych zleceń, nominowanych w euro. Natomiast wszelkie transakcje giełdowe wznowiono o godz. 9.30.

⁶⁴ *National Euro Changeover Plan for the Slovak Republic* (update April 2008), Narodna Banka Slovenska

⁶⁵ *Euro conversion – A business challenge to achieving high performance-not just a systems issue*, 2008 r.

⁶⁶ *Masterplan For The Euro Changeover* (second update), Bank of Slovenia, Government of the Republic of Slovenia, October 2006

Stosowna przerwa była również konieczna dla przystosowania do nowej waluty Centralnej Korporacji Rozliczeniowej Papierów Wartościowych. Trwała ona od dnia 30 grudnia 2006 r. do 2 stycznia 2007 r.

W Estonii banki miały możliwość dostosowania pewnych usług bankowych jeszcze przed dniem wprowadzenia euro. Miało to na celu uniknięcie kumulacji wielu niezbędnych działań w krótkim czasie.⁶⁷

⁶⁷ *Estonia's National Changeover Plan*. Version no 8, April 2010

9. Wnioski dla Polski

Przy korzystaniu z doświadczeń innych państw, które wprowadziły euro, trzeba mieć na uwadze tak istotne czynniki jak: czas jaki upłynął od dnia wprowadzenia euro przez dane państwo oraz uwarunkowania społeczne i prawne w danym kraju. Zawsze należy mieć również na uwadze sytuację Polski - uwarunkowania społeczne i prawne. Nie wszystkie rozwiązania, będące nawet najlepszą praktyką, będą mogły funkcjonować w Polsce, jeśli będą stały w sprzeczności z powyższymi wyznacznikami. Również istotną kwestią jest rozwój technologiczny oraz faktyczna kooperacja wielu systemów instytucji finansowych z innymi systemami krajów, które wprowadziły euro. Biorąc pod uwagę powyższe, wydaje się, iż przy dostosowywaniu instytucji finansowych do euro, najbardziej wymierne mogą okazać się doświadczenia państw, które wprowadziły euro po 2002 r. Przygotowania przede wszystkim systemów informatycznych instytucji krajów "pierwszej fali" mogą okazać się nieadekwatne, ze względu na ich trzyletni okres przystosowawczy, gdzie praktycznie indywidualnie rozpatrywano stopień przystosowania do nowej waluty, długość tego procesu i termin jego ostatecznego zakończenia. Niemniej jednak refleksje nad takimi sprawami, jak różnice w oprogramowaniu i pewne problemy z nimi związane, czy też błędy w rozliczaniu płatności bezgotówkowych zlecanych przed dniem euro a rozliczanych po tym dniu, wydają się być konieczne, chociażby pod względem analizy technicznych możliwości ich uniknięcia.

Istotną sprawą z punktu widzenia Polski w przygotowaniach do wprowadzenia euro będzie wnikliwa analiza systemów informatycznych obsługujących usługi świadczone przez instytucje finansowe.

Przy określaniu zasad konwersji, jakkolwiek regulacja ta została unormowana przez wiążący unijny akt prawny, wydaje się że będzie wymagać również wprowadzenia odpowiednich ustawowych regulacji na poziomie krajowym. Trzeba pamiętać, iż kursy konwersji wobec euro ustalone są za pomocą 6 cyfr znaczących, bez względu na liczbę cyfr umieszczonych po przecinku. Ogólną zasadą przy zaokrągłaniu wartości jest zaokrąglenie z dokładnością do 2 miejsca po przecinku. Przy kwotach wyrażonych w walucie polskiej z większą precyzją, odpowiednio wyrażona kwota w euro również powinna zostać wyznaczona z taką dokładnością. Niezależnie od powyższego, wydaje się być słusznym, przykładem Słowacji, aby instytucje finansowe w okresie przygotowań do procesu konwersji wartości kont, rachunków, cenników i innych niezbędnych aspektów, w określonym terminie publikowały zasady przeprowadzenia tego procesu. Pożądanym jest, aby konsument miał pełną możliwość zapoznania się z tak istotnymi kwestiami, związanymi z zarządzaniem jego kapitałem.

Kolejnym aspektem związanym z konwersją jest kwestia odpłatności tego procesu i przepisów bezwzględnie obowiązujących w tym zakresie. Zalecenie Komisji Europejskiej w tym zakresie nie ma mocy prawnej, jednakże dotychczas państwa przenosiły to zalecenie do swoich ustawodawstw. Koniecznym będzie przeprowadzenie odpowiednich konsultacji z zainteresowanymi podmiotami.

Istotnym aspektem przyjęcia euro będzie odpowiednie przystosowanie rynku papierów wartościowych, zarówno dokonania konwersji papierów wartościowych, jak i przystosowania systemów. Doświadczenia krajów wskazują, iż w tym drugim przypadku często przystosowanie wymagało zarządzenia odpowiedniej przerwy w działaniu. Z dotychczasowej analizy systemów polskich instytucji rozliczeniowych i organizujących transakcje papierów wartościowych wynika, iż przerwa taka w Polsce nie powinna trwać dłużej niż weekend. W stosunku do konwersji papierów wartościowych, może okazać się niezbędne odpowiednio wczesne podniesienie ich wartości nominalnej lub stopniowe wycofywanie niektórych spośród nich. Dodatkowo wydaje się, iż na poziomie ustawowym konieczne będzie ustalenie obowiązków emitentów w zakresie przeprowadzenia renomacji.

Przystosowanie bankomatów i terminali POS w pełni uzależnione jest od ich technicznego zaawansowania. Wskazano, aby cały proces nie wymagał stosowania dłuższych przerw, a wszelkie zmiany informatyczne w tym zakresie mogły być przeprowadzone w sposób zautomatyzowany,

niewymagający bezpośrednich operacji na danym urządzeniu. Co do decyzji w tym przedmiocie niezbędne jest przeprowadzenie dogłębnej analizy tych urządzeń pod względem zaawansowania technicznego pozwalającego na taki zabieg.

Ważnym aspektem przy wprowadzaniu euro jest podwójna ekspozycja cen. Jej zakres zostanie sprecyzowany w ramach prac międzyinstytucjonalnej struktury organizacyjnej ds. przygotowań do wprowadzenia euro przez RP. Wobec bankomatów oraz terminali POS niezbędna jest analiza w tym zakresie, a ewentualnie rozważyć należy ograniczenie zakresu podwójnej ekspozycji w przypadkach wymagających nadmiernych nakładów.

Istotnym elementem będzie również promocja obrotu bezgotówkowego, który może istotnie przyczynić się do ułatwienia procesu wymiany waluty, jak i obniżenia kosztów tego przedsięwzięcia. Stosowne działania prowadzone były w niemal wszystkich państwach przyjmujących euro. Przykład Austrii, w której promocja obrotu bezgotówkowego miała największe przełożenie na realne zwiększenie tego obrotu, powinien okazać się bardzo przydatny.

Niezależnie od przeprowadzonej analizy poszczególnych krajów w zakresie ich przystosowania do euro, przy przygotowaniach Polski niezbędne będzie również nawiązanie bezpośredniej współpracy z najbardziej odpowiednimi krajami. Kompleksowa współpraca ze Słowacją wydaje się być uzasadniona, ze względu na nieodległy okres od wprowadzenia euro, jak i przybliżone warunki społeczne, wyróżniające ten kraj spośród innych, które przyjęły euro po 2002 r. Nie oznacza to, iż doraźna współpraca z krajami, które przyjęły euro do 2002 r. może okazać się nieprzydatna.

Tabele

Tabela prezentująca niezbędne zadania związane z przystosowaniem sektora finansowego podczas przygotowań Słowacji do przyjęcia euro

(Źródło: *National Euro Changeover Plan for the Slovak Republic*)

Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Korelacja z innymi zadaniami	Wymagany czas	Data końcowa procesu	Data początkowa procesu	Data kontroli	Koszty
Rewaluacja papierów wartościowych i podwójne prowadzenie rachunków	Narodowy Bank Słowacji - wytyczne			Koniec 2007 – NBS; początek 2009 – instytucje finansowe			Koszty działalności NBS
Konwersja i zaokrąglenie wartości funduszy emerytalnych i inwestycyjnych	Minister Pracy, Spraw Socjalnych i Rodzinnych – zmiany w zakresie prawa emerytalnego Minister Finansów – zmiany w zakresie prawa funduszy inwestycyjnych		Czas przeprowadzenia niezbędnych zmian legislacyjnych	Koniec 2007 r.			Koszty działalności zobowiązanych Ministrów
Prowadzenie sprawozdań historycznych w obszarze funduszy inwestycyjnych	NBS – ustalenie wytycznych			wrzesień 2008 r.			Koszty działalności NBS
Operacje na rynku papierów wartościowych	Gielda Papierów wartościowych – zmiany w zakresie odpowiednich systemów operacyjnych i rozliczeniowych	Konwersje kapitałów zakładowych i jednostek uczestnictwa		Testy – wrzesień 2008.; pełna operacyjność – styczeń 2009			Poniesione przez Centralny Depozyt Papierów Wartościowych
Rekalkulacja i zastąpienie wskaźników rynkowych	NBS i Związek Banków Słowackich	Zasada kontynuacji umów w zakresie umów opartych o zmienne stopy procentowe	18 miesięcy	wrzesień 2008	marzec 2007,	czerwiec 2007, wrzesień 2007, marzec 2008, wrzesień 2008	Koszty działalności NBS i ZBS
Bankowość elektroniczna	Banki	Przeliczenie środków zgromadzonych na wszelkich rachunkach	2 lata	wrzesień 2008	czerwiec 2006	styczeń 2007, czerwiec 2008	Poniesione przez banki
Podwójna ekspozycja wartości finansowych	banki	Ustawa wprowadzająca euro, określenie czasu podwójnej ekspozycji	6 miesięcy	lipiec 2008 i 1 stycznia 2009	styczeń 2008	marzec 2008, czerwiec 2008 lub grudzień 2008, marzec 2009	Poniesione przez banki
Przystosowanie terminali POS - dostosowanie oprogramowania	banki i centra autoryzacyjne		1-2 lata	wrzesień 2008	styczeń 2007	wrzesień 2008	Poniesione przez banki
Przystosowanie terminali POS - dystrybucja formularzy, instrukcji, itp.	banki i centra autoryzacyjne		1 rok	wrzesień 2008	czerwiec 2008	wrzesień 2008	Poniesione przez banki

Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Korelacja z innymi zadaniami	Wymagany czas	Data końcowa procesu	Data początkowa procesu	Data kontroli	Koszty
Zmiany w zakresie krajowego systemu SIPS							
Aktualizacja	NBS i uczestnicy (testy)	Regulacje związane z systemami płatniczymi	26 miesięcy	sierpień 2008	czerwiec 2006	wrzesień 2007, czerwiec 2008	Ponoszone przez NBS i uczestników SIPS
Aktualizacja umowy związanej z systemem SIPS	NBS	NBS, bankami	7 miesięcy	sierpień 2008	styczeń 2008	marzec 2008, lipiec 2008	Koszty działalności NBS i uczestników SIPS
Zakończenie 2008 r.	Banki			10 grudnia 2008			Koszty działalności banków
Zmiany wobec regulacji związanej z systemami płatniczymi	NBS			czerwiec 2008	styczeń 2007	grudzień 2007	Ponoszone przez NBS
Przylączenie do europejskiego systemu płatniczego	NBS		30 miesięcy	1 stycznia 2009	czerwiec 2006	grudzień 2006, czerwiec 2007, styczeń 2008, lipiec 2008	NBS i sektor bankowy
Konwersja rachunków bankowych, produktów kredytowych, listów kredytowych, zabezpieczeń, czeków							
Konwersja rachunków i produktów kredytowych	Banki		26 miesięcy	31 grudnia 2008			Ponoszone przez banki
Numery kont po konwersji	Banki			31 grudnia 2008			Ponoszone przez banki
Zmiany związane z kartami płatniczymi	Banki, centra rozliczeniowe i operacyjne, NBS, ZBS	Zmiany związane z SIPS	2 lata – banki i centra autoryzacji, 1 rok – umowy organizacyjne z usługodawcami	1 stycznia 2009	styczeń 2007	styczeń 2008, czerwiec 2008, wrzesień 2008	Poniesione przez banki i NBS
Konwersja wartości nominalnych papierów wartościowych i kapitałów zakładowych	Ministerstwo Finansów - regulacje prawne rynku finansowego		6 miesięcy	wrzesień 2008			Koszty działalności Ministerstwa Finansów i Ministerstwa Sprawiedliwości

Bibliografia

Practical Issues Arising from the Euro: May 2002, Bank of England

Witkowski D., *Przygotowanie sektora finansowego do wprowadzenia euro*, Europracowania, Ministerstwo Finansów, marzec 2010

COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE, THE COMMITTEE OF THE REGIONS AND THE EUROPEAN CENTRAL BANK, *Practical aspects of the euro: state of play and tasks ahead*, Brussels, 12.7.2000 COM(2000) 443 final

Rozporządzenie Rady (WE) Nr 1103/97 z dnia 17 czerwca 1997 roku w sprawie niektórych przepisów dotyczących wprowadzenia euro, Dz. U. L 62 z 19.6.1997

Rozporządzenie Rady 974/98 z dnia 3 maja 1998 r. w sprawie wprowadzenia euro (Dz. U. L 139 z 11.5.1998) z późniejszymi zmianami

Zalecenie Komisji Europejskiej nr 98/286/WE z dnia 23 kwietnia 1998 r. w sprawie opłat bankowych za konwersję na euro, Dz. U. L 130 z 1 maja 1998 r.

Zalecenie Komisji Europejskiej nr 98/287/WE z dnia 23 kwietnia 1998 r. w sprawie podwójnego oznaczania cen i kwot, Dz. U. L 130 z 1 maja 1998 r.

Słowacja:

National Euro Changeover Plan for the Slovak Republic (update April 2008), Narodna Banka Slovenska

Act on the Introduction of the Euro in the Slovak Republic, Act No. 659/2007

[*Decree of the National Bank of Slovakia of 24 June 2008 No. 240/2008 Coll. laying down the number of decimal places of certain types of securities for the purpose of rounding by redenomination of their nominal value from the Slovak currency to the euro*](#)

[*Decree of the National Bank of Slovakia of 24 June 2008 No. 240/2008 Coll. laying down the number of decimal places of certain types of securities for the purpose of rounding by redenomination of their nominal value from the Slovak currency to the euro*](#)

Słowenia:

Euro Adoption Act Slovenia (ZUE), 2006, nr 450-05/06-7/4

Act On The Dual Display Of Prices In Tolars And Euros (ZDOCTE), 2005, nr 312-01/05-4/2

Masterplan For The Euro Changeover (second update), Bank of Slovenia, Government of the Republic of Slovenia, October 2006

Review of the Slovenian changeover to the euro, Final Report, Deloitte Consulting, 27 August 2007

Cypr:

Adoption of the Euro Law of 2007, publ. Official Gazette App.I(I) L. 77(I)/2007

National Changeover Plan. From the pound to the euro (revised), August 2007, Minister of Finance, Central Bank of Cyprus

Malta:

Final Master Plan for the Euro Changeover in Malta, National Euro Changeover Committee, July 2007

The Cash Changeover Regulations, 2007, L.N. 441/2007

Euro Adoption (Dual Display and Euro Pricing) Regulations, 2007 L.N. 4 of 2007 EURO ADOPTION ACT (CAP. 485)

Guidelines on the redenomination and renominalisation of Maltese lira denominated listed financial instruments converted into euro., Guideline: NECC/0007/06

Guidelines on the conversion of company share capital from Maltese lira into euro. Guideline: NECC/0006/06

Guidelines for the conversion of past data related to the euro changeover process. Guideline: NECC/0002/06

Estonia:

ADOPTION OF THE EURO ACT (ESTONIA) Passed on 22 April 2010 Announced with Decision No. 651 of the President of the Republic from May 6, 2010

Estonia's National Changeover Plan. Version no 8, April 2010

Strongy internetowe:

<http://www.nbp.pl>

<http://www.nbs.sk/en/home>

<http://www.bsi.si/en/>

<http://www.eestipank.ee>

http://www.konecna-safar.com/news/newsletter/NL_6_2009.pdf

http://www.dbresearch.de/PROD/DBR_INTERNET_DE-PROD/PROD0000000000010772.pdf